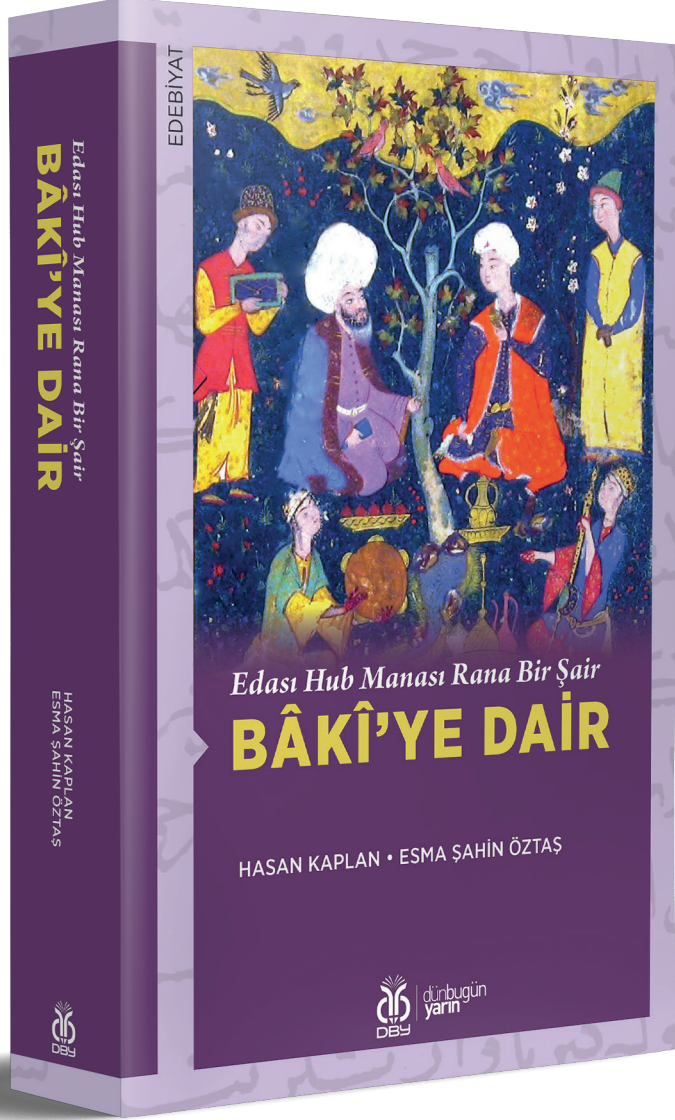

Edası Hub Manası Rana Bir Şair

BÂKÎ'YE DAİR

HASAN KAPLAN • ESMA ŞAHİN ÖZTAŞ

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2025, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 447

Edebiyat: 239

ISBN 978-625-5905-14-7

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2025

Yazarlar: Hasan Kaplan - Esmâ Şahin Öztaş

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Kapak Görsel: *Süleymaniye Kütüphanesi, Atıf Efendi*
2057 numaralı *Divan-ı Bâkî* nüshası

Baskı/Cilt:

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Edası Hub Manası Rana Bir Şair: Bâkî'ye Dair

Yazarlar: Hasan Kaplan (Doç. Dr.), Esmâ Şahin Öztaş (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2025.

528 s. ; 13,5 x 21,0 cm ____ (DBY Yayınları ; No. 447) ____

ISBN 978-625-5905-14-7

1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Şiir 4- Bâkî

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar.....	12
Ön Söz.....	13
Bâkî-İktidar Münasebeti ve Bu Münasebete Çok Yönlü Bir Bakış... 17	
Bir Mu'allâ Bârgâha İntisâb Etmek Gerek.....	19
Süleymâna Mukârin Olmak İster Seyr Edin Mûru.....	35
Bâkiye Ez'âfin İhsân Eyledi Eltâf-ı Şâh.....	41
Ne Gam 'Azl-i Ebed Nefy-i Beled Oldunsa Ey Bâkî.....	45
Kimse Çekmez İleri Himmet-i Şâhâne Çeker.....	49
Aziller: Cihânın Mansıb u Câhı Değildir Kimseye Bâkî.....	54
Bâkî-Sultan Süleyman Münasebetinin Yansımaları.....	62
Süleymân Yâd Olundukça Bile Mezkûr Olur Mûru.....	62
Hilâf-ı Kânûna Fermân-ı Kânûnî.....	74
Şol Kadar Erdi Hedâya Şeref-i Medhinle.....	76
Mefâhir-i Saltanatım: Bâkî.....	82
Yenilen Oyuna Doymaz: Sultan Süleyman'a Nazireler.....	83
Hamiye Vefa: Bir Lutfu Çok Mürüvveti Çok Pâdişâh İdi.....	85
Sonuç Yerine: Erdi Söz Gâyete Bâkî Ne Demek Lâzımdır?.....	88
Kaynakça.....	92
Bâkî'nin Şiirlerinin Anlam Dünyasından Kesitler..... 95	
Kelimeler Arası İlişkiler ve İkili/Çoklu Anlam Çağrışımları.....	97
Kapalı Söyleyiş.....	109
Kendini Şerh Etme.....	115
Tasavvufi Anlam ve Çağrışımlar.....	122

Sonuç.....	135
Kaynakça.....	138
Bâkî'yi Yenilemeye Çalışan Bir Şair Ümîdî ve Bâkî'ye Nazireleri...	141
Nazire Nedir?.....	141
Nazirenin Göstergeleri.....	145
Bir Gelenek Olarak Nazire.....	152
Nazire ve Taklit.....	155
Nazirenin İşlevleri.....	156
Ümîdî'nin Hayatı.....	166
Bâkî'nin Hayatı.....	167
Tezkirelere Göre İki Şair Arasındaki İlişki.....	169
Nazirelerin Şekil Olarak Değerlendirilmesi.....	174
Vezin.....	174
Kafiye ve Redif.....	174
Beyit Sayıları.....	177
Diğer Hususiyetler.....	177
Nazirelerin Muhteva Olarak Değerlendirilmesi.....	180
Temel Objeler Ortak, Kurgular Farklı.....	181
Temel Objeler Farklı, Kurgular Ortak; Failler Farklı, Fiiller Ortak.....	188
Temel Objeler Ortak, Kurgular Ortak.....	194
Hayalde Benzerlik.....	197
Hayalde Farklılık.....	200
Model Şiir ile Nazire Şiir Arasında Görülen Bazı İlişkiler.....	205
Kalıp İfadeler.....	205
Telmih ve Hüsn-i Talil.....	208
Paralel Yapı ve Söz Dizimi Ortaklığı.....	212
Nazirede Fahriye.....	214
Nazireden İntihale.....	217
Sonuç.....	221
Kaynakça.....	224
Bâkî'nin “Sünbül” Kasidesi Şerhi.....	229
Sünbül Hakkında Kısa Bir Değerlendirme.....	233
Bâkî'nin “Sünbül” Kasidesinin Şerhi.....	236
Sonuç.....	272
Kaynakça.....	274

Bâkî'nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi.....	277
Tak u Tumturak ya da Onomatope.....	280
Aheng-i Umumi ve Sentaksın Ritmi.....	286
Ses Uyumu ve Düzeni: Cinas ve İştikak.....	288
Aheng-i Taklidi ve Sentaksın Ritmi.....	289
Ses ve Anlam: Cinas ve İştikak.....	292
Sonuç.....	293
Kaynakça.....	295
Klasik Türk Şiirinde Pâlehang ve Bâkî'nin Pâlehang Konulu Bir Gazeli.....	297
Bâkî'nin Pâlehang Konulu Gazeli.....	306
Sonuç.....	311
Kaynakça.....	313
Harften Sese, Harften Görüntüye: Bâkî'de Ses-Ahenk-Görüntü.....	315
Tekrarın Gücü.....	315
Ses Tekrarları.....	316
Şiirde Görsel ve İşitsel Değer: Harfin Şekli Sesin Anlamı.....	319
Sonuç.....	331
Kaynakça.....	333
Bâkî Divanı'na Göre 16. Yüzyıl Osmanlı Toplum Yapısı.....	335
Padişah: Padişahlık Alâmetleri ve Saltanat Gelenekleri.....	336
Resmî Görevliler.....	341
Meslek ve Sanat Erbâbı.....	344
Tipler.....	357
Sonuç.....	366
Kaynakça.....	369
“Erbâb-ı ‘Aşk Ceng İder Eshâb-ı Zühhd İle”: Bâkî Divanı'nda Edebî Tiplere Dair.....	373
Hâce/Hoca.....	375
Şeyh.....	379
Sufi ve Zahit.....	381
Meclisle Olan Münasebeti.....	382
Şarapla Olan Münasebeti.....	383
Rintle Olan Münasebeti.....	384

Aşk ve Âşıkla Olan Münasebeti.....	386
Raksla Olan Münasebeti.....	387
Sırla Olan Münasebeti.....	388
Karakteri Yahut Şairin Gözünden Nitelemeler.....	390
Ahmaktır.....	390
Eşektir.....	391
İnatçıdır.....	392
Kindardır.....	392
Nadandır.....	393
Nasihtir.....	394
Tilkidir.....	395
Yasakçıdır.....	395
Zevksizdir.....	396
Fiziki, Kisve ve Aksesuarları.....	397
Vaiz.....	398
Kürsüye/Minbere Çıkar.....	400
Fetva Verir.....	401
Halka Nasihat Eder.....	402
Cenneti Anlatır.....	403
Aşktan ve Musikiden Anlamaz.....	405
Meclise Giremez.....	406
Sonuç ve Değerlendirme.....	407
Kaynakça.....	411
Bâkî Divanı'nda Tasavvufi ve Bâtîni Kültür.....	413
Tasavvufi ve Bâtîni Gruplar.....	415
Bâtîni Hayat.....	419
Derviş Çeyizi.....	424
Sonuç.....	435
Kaynakça.....	437
Bâkî'nin Basılı Divanlarında Yer Almayan Şiirleri ve	
Divan'ının Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar.....	439
Basılı Bâkî Divanları.....	440
Bâkî Seçkileri.....	446
Bâkî'ye Ait Muhtemel Şiirler.....	449
Bâkî Divanı'nın Bir Nüshası.....	455
Nüshada Yer Alan Şiirler.....	457

Sonuç ve Öneriler.....	472
Kaynakça.....	474
Bâkî Divanı'nda Resmî Görevliler ve Meslek Erbabı.....	479
Resmî Görevliler.....	480
Derbân.....	480
Divan Kâtibi.....	482
Gözcü (pâsbân).....	483
Peyk.....	485
Rikâbdâr ve Gaşiyedâr.....	490
Esnaflar ve Çeşitli Meslek Erbabı.....	490
Attâr.....	490
Bâğbân.....	492
Çarkçı.....	494
Dellâl.....	495
Ferrâş.....	496
Hakkâk.....	498
Hallaç (hallâc).....	501
Harrât.....	502
İtir Ezici (itr-sâ).....	503
Kebûterbâz.....	504
Kıssahân.....	506
Kuyumcu (zer-ger).....	507
Nahlbend.....	511
Nâkîd.....	513
Nakkâş.....	513
Sâhib-ayâr.....	515
Saka (sakkâ).....	516
Sarrâf.....	518
Simkeş.....	519
Şahne.....	520
Tüccar (hâce).....	522
Zerkûb.....	522
Sonuç.....	523
Kaynakça.....	526

Ön Söz

Bilgi çağında yaşıyoruz. Sürekli üretim faaliyeti, bilgi alanlarında da kayda değer bir artışa sebep oldu. Bu durum, geçmiş çağlardaki “her şeyi bilen bilim insanı” anlayışının yerini, “bir konuyu her yönüyle bilen uzman” anlayışına bırakmasını sağladı. Uzmanlaşma ve branşlaşma, sosyal bilimlerin bir şubesi olan edebiyatı da etkiledi; Türk dili ve edebiyatı, “Türk dili, eski Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı, Türk halk edebiyatı” gibi bilim dallarına ve adı konulmamış olsa da dönem, zihniyet, tür, şekil ve şahıs özelinde daha özel alanlara ayrıldı. Bu bölünmenin, kimi zaman bilimde bütüncül bir bakışı zorlaştırdığı, bilim insanlarını kendi alanlarına hapsettiği eleştirileri yapılsa da bilgi üretimini artırdığı ve bilgiyi derinleştirdiği de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

Filolojinin klasik Türk edebiyatı alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, alanın zaman içinde kendi dinamiklerini oluşturduğu ve daha küçük, spesifik bölünmelere sahne olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar daha çok metin tenkidi, metin neşri, metin tahlili, tematik okumalar, mukayeseli incelemeler, tür ve şekil odaklı araştırmalar, üslup çalışmaları ile yüzyıl ve şahıs eksenli çalışmalar biçiminde ilerlemiştir. Bir şahıs özelinde yapılan çalışmaların ise diğer tüm edebî meselelerle kesişim içinde olduğu söylenebilir.

Klasik edebiyat sahasında hakkında en fazla çalışma yapılan isimlerden biri de Bâkî’dir. Şuara tezkirelerinde, divanlarda ve şiir

mecmualarında eserleri takdim edilirken “sultânü’ş-şu‘arâ” ünvanıyla anılan Bâkî, yaşadığı dönemde haklı bir şöhrete ulaşmış; Türk edebiyatı üzerinde etkisi uzun yıllar sürmüştür. Ayrıca Bâkî, *Divan*’ı bilimsel yöntemlerle yayımlanan ilk şairlerden biridir. Bâkî hakkında çok sayıda bilimsel kitap, makale, tez yazılmış; akademik toplantılarda müstakil sunumlar yapılmıştır. Bâkî, bu kitabın yazarlarının da ortak araştırma odağını teşkil etmektedir.

Elinizdeki kitap, doktora tezlerini Bâkî üzerine hazırlayan ve yıllardır bu sahada derinleşen iki araştırmacı, Hasan Kaplan ve Esmâ Şahin Öztaş’ın müşterek emeğinin ürünüdür. Daha önce farklı akademik dergilerde ve kitap bölümlerinde yayımlanmış olan on iki makalemiz, bu çalışmada yeniden gözden geçirilmiş; içerik ve üslup açısından bütünlük sağlanarak bir araya getirilmiştir.

Kitabımız, bir derleme çalışması olmakla birlikte her bir makale, Bâkî’nin sanat anlayışını, dil ve ahenk dünyasını, toplumsal hayatın şiirlerine yansımaları ve edebî mirasını farklı yönleriyle ele almakta; böylece çok boyutlu bir Bâkî portresi sunmaktadır. Makaleler arasında kurulan sistematik bağlar sayesinde Bâkî’nin edebî kimliğine, şiir dünyasına ve yaşadığı dönemin kültürel yapısına dair kapsamlı bir çerçeve çizilmektedir. Bu bağlamda, makalelerde Bâkî’nin şiirindeki iktidar ilişkilerinden, çağdaşı Ümîdî ile olan poetik etkileşimine; şiirlerinin anlam dünyasından, ses ve ahenk unsurlarına; 16. yüzyıl Osmanlı toplum yapısından, tasavvufi ve bâtinî kültüre; edebî tiplerden resmî görevlilere ve meslek erbabına kadar geniş bir perspektif sunulmuş; tüm konular disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu yönüyle kitap, yalnızca edebiyat araştırmacılarına değil; tarih, sosyoloji ve kültürel alanda çalışanlara da yeni bakış açıları sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca şairin önemli kasidelerinden birinin şerhi, nazire yoluyla gerçekleşen poetik etkileşimlerin incelenmesi, ses-anlam ilişkisi analizi ve basılı Bâkî *Divan*larında yer almayan şiirlere dair notlar bu derlemeyi zenginleştiren diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

Edası Hub Manası Rana Bir Şair: Bâkî'ye Dair, bizim ilk derleme kitabımız. Kitaptaki yazılar, ilk yayımlandıkları hâliyle alınmadı;

her biri yeni bilgiler, kaynaklar ve güncel yaklaşımlar ışığında dikkatle gözden geçirildi; imlâ ve üslup açısından bütünlük sağlamak amacıyla düzenlendi. Bilim insanlarının geçmiş yazılarına zaman zaman “bunu şimdi yazsaydım şöyle söylerdim, şu kısımları eklerdim, şunları çıkarırdım” şeklinde yaklaşıtları bilinmektedir. Biz de bu bilinçle, kolay olanı seçmeyip, bütünlüğü ve maksadı bozmadan makalelere müdahalelerde bulunmayı gerekli gördük. Derleme çalışmalarını her ne kadar geçmiş metinlerin aynen tekrarı şeklinde algılsa da biz, *Edası Hub Manası Rana Bir Şair: Bâkî'ye Dair* kitabında bu anlayıştan uzak, dinamik ve güncel bir çalışma ortaya koymaya gayret ettik.

Bâkî üzerine derinleşmenin büyük bir değer olduğuna inanan iki bilim insanı olarak, yıllar içerisinde oluşturduğumuz dikkatleri ve birikimi sizlerle paylaşmayı önemli buluyoruz. Amacımız, Bâkî’nin şiir evrenine yeni pencereler açmak ve onun çok katmanlı sanatını daha yakından kavrayabilecek akademik bir zemin oluşturmaktır. Kitaptaki makalelerin hem Bâkî özelinde hem de klasik Türk edebiyatı sahasının farklı konularında, okuyuculara yeni açılımlar getireceğine inanıyoruz. Bâkî’ye olan ortak ilgimizin ve derinleşme çabamızın ürünü olan bu kitabın, Bâkî araştırmalarına yeni perspektifler kazandırmasını ve mevcut literatüre özgün bir katkı sunmasını ümit ediyoruz. Klasik Türk edebiyatı sahasına böyle bir eser kazandırmış olmaktan dolayı mutluyuz. Emeğimizin, alanda çalışan araştırmacılar ve klasik edebiyata gönül veren tüm okurlar için yararlı olması en büyük temennimizdir. Ehline ve ilgililerine istifadeler diliyoruz.

Hasan KAPLAN – Esmâ ŞAHİN ÖZTAŞ

Haziran 2025

Bâkî-İktidar Münasebeti ve Bu Münasebete Çok Yönlü Bir Bakış*

Orta Çağ edebiyatlarında sanatçının bir hamiye intisap ederek sanatını onun himayesinde icra etmesi yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, Osmanlı Devleti'nde de böyle olmuş; sanatçı, her şeyden önce bir hamiye ihtiyaç duymuştur. “Hami, Osmanlı toplumu gibi statü ve mertebelerin nihayetinde mutlak egemen bir hükümdar tarafından belirlendiği bir toplumda, sanatçının belli bir kültür çevresinde sanatını ifade edebilmesine yardımcı olan kişidir.” (Durmuş, 2009: 15). Osmanlıda en büyük otorite sultanın kendisidir. Şairin amacı da bu otoriteye yakın olmak yahut yakınlar vasıtasıyla otoriteyle irtibat kurmaktır. Bunun için şairin sermayesi eserdir. Şair, eserini/şiiirini bir devlet adamına takdim ederek hem bir hami arar hem de devlet adamlarının desteğiyle edebî faaliyetini devam ettirmeye çalışır. Devlet adamı da kendisine takdim edilen eserin, şiiirin edebî yetkinliğine göre şair veya yazarına makam (mevki, mansıp), maaş, hediye vb. verir. Bu alışverişin devlet adamına da faydası vardır. Devlet adamı, tavrıyla ülkesindeki sanatsal ve kültürel faaliyetleri yaygınlaştırır, kendisine takdim edilen eserde yaşayarak adını ölümsüz kılar, yaşadığı dönemde adından söz ettirip dosta

* Kaplan, Hasan (2021). “Bâkî-İktidar Münasebeti ve Bu Münasebete Çok Yönlü Bir Bakış”, *Es-seyf ve'l-kalem: Şiir ve Kültürel İktidar*, ed. M. Esat Harmancı vd., Ankara: İKSAD Global Yayıncılık, s. 47-96.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık (2017). *Riyâzû'ş-Şuara*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Akkuş, Metin (1993). *Nef'i Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2005). “Gelibolulu Mustafa ‘Âlî ve Bâkî’nin Münasebetleri [Kühnî’l-ahbâr ve Divanlarına Göre]”, *Osmanlı Araştırmaları Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu’na Armağan -I*, S. 25, s. 69-82.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-208602/gelibolulu-mustafa-ali-divani.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Aslan, Hatice (2016). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmûası (Mecmû'a-i Kasâ'id) (299b-337a) (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Emrah-Fatih Özer (2019). *Eslâf Fâik Reşâd*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-242935/eslaf-faik-resad.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Aydemir, Yaşar (2013). “Üç Dostun Birlikte Meşki: Nev’î, Bâkî ve Muradî’nin Nazireleşmeleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 1, s. 65-97.
- Aydın, Abdullah (2009). *Hanyalı Nûrî Osmân ve Divanı*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aypay, İrfan (2005). “Klasik Türk Şiirinde Nevruzun İşleniş”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. VII, S. 2, s. 1-12.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1991). “Bâkî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, s. 537-540.
- Dağlar, Abdülkadir (2017). “Sözün Tözü Şiirin Cevheri: Mazmûn”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, S. 6, s. 49-68.
- Donuk, Suat (2017). *Hadâ'îku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Durmuş, Tübâ Işın (2009). *Tutsan Elini Ben Fakîrin Osmanlı Edebiyatında Hamilik Geleneği*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Ercan, Özlem (2008). “Bâkî Divanı’ndaki Müzeyyel Gazeller”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 173, s. 217-232.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1935). *Bakî Hayatı ve Şiirleri Cilt 1*, İstanbul: Suhulet Kitabevi.
- Gibb, E.J. Wilkinson (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi (A History of Ottoman Poetry)*, çev. Ali Çavuşoğlu, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güleç, İsmail (ty.). “Böyle Olur Şuaranın Atışması”, *Fikriyat*, <https://www.fikriyat.com/yazarlar/ismail-gulec/2021/04/08/boyle-olur-suaranin-atismasi> (Erişim tarihi: 04.05.2021)

- Hızlı, Mefail (2008). “Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler”, *Ulu-dağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1, s. 25-46.
- İnalıcı, Halil (2016). *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, 7. bs., Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İpekten, Halûk (1970). *Nâ'îli-i Kadîm Divânı*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- İpekten, Halûk (2010). *Bâkî Hayatı-Sanâtı-Eserleri*, 7. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpşirli, Mehmet (1999). *Selânikî Mustafa Efendi Tarih-i Selânikî*, Ankara: TTK Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2014). “Bâkî’nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, s. 85-100.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî’nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2022). “Klasik Türk Edebiyatının Aktüelinde Bâkî”, *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 25-106.
- Karararslan, Abdullah (2022). “Yetenekli Bir Şair ve Hırslı Bir Âlim-Bürokrat: Bâkî’nin Profesyonel Kariyeri ve Sosyal Ağı”, *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan Bâkî Kitabı*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 107-129.
- Karagözlü, Volkan (2019). “Söze Vurulan Mühür: Bâkî’nin Hâtem Kasidesi’nde Anlam Boyutları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 22, s. 449-488.
- Kılıç, Filiz (2018). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-210485/asik-celebi-mesairus-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Kilitci, Hasan (2018). *Mahzen-i Maârif ve Mecma'î Letâif/ Paris Milli Kütüphanesindeki Spplement Turc 1035 Numaralı Kaside Mecmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köprülü, M. Fuad (1944). “Bâkî”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: Maarif Matbaası, s. 243-253.
- Kurnaz, Cemâl (2000). *Muallim Nâci Osmanlı Şairleri*, 3. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, Cemâl (2007). *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Kurtoğlu, Orhan (2009). “Klasik Türk Şiirinde Saçı Geleneği”, *Millî Folklor*, C. 11, S. 81, s. 89-99.
- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha-Hanife Koncu-Müjgan Çakır (2017). *Kâfile-i Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196469/mehmed-tevfik-kafile-i-su39ara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Küçük, Sabahattin (1985). “Arkadaşı ve Çağdaşı Nev’î’nin Gözüyle Şâirler Sultânı Bâkî”, *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 215-222.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (2002). *Bâkî ve Divânından Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Macit, Muhsin (2021). *Söz Mülkünün Sultanı Bakî*, İstanbul: Muhit Kitap.
- Macit, Muhsin-Hasan Kaplan (2022). “Bâkî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (Erişim tarihi: 21.05.2021)

- Mum, Cafer (2006). "Divan Şiirinde Hazâniye ve Bâkî'nin Hazâniyesi", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, S. 4, s. 127-151.
- Naimâ (1864). *Târîh-i Na'imâ*, C. 1, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Okatan, Halil İbrahim (1995). *Kafzâde Fâ'izî Hayatı Eserleri Sanatı – Tenkitli Divan Metni*, Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Olgun, Tahir (1938). *Bâkî'ye Dair*, İstanbul: Aydınlık Basımevi.
- Özgül, M. Kayahan (2015). *Yenişehirli Avni Bey*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Öztürk, Veysel (2007). "Osmanlı Şair ve Bürokratları İçin Bir Model: Bâkî", *kitaplık*, S. 107, s. 95-100.
- Pakalın, Mehmet Zeki (2004). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, II*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Solmaz, Süleyman (2018). *Gülşen-i Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-201251/ahdi-gulsen-i-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Sungurhan, Aysun (2017a). *Tezkiretü's-şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-s-uara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Sungurhan, Aysun (2017b). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü's-şu'arâ)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194495/beyani-tezkiresi-tezkiretus-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Şahin, Esmâ (2011). *Bâkî Divanı'na Göre 16. Yüzyıl Osmanlı Toplum Hayatı*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, Fatma Meliha (2006). "Kanuni Sultan Süleyman (Muhibbi) ve Baki", *Osmanlı Araştırmaları* Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan -IV, S. 28, s. 183-193.
- Tuğluk, İbrahim Halil (2009). "Bir Mecmuada Bâkî, Nev'î (Yahya) ve Nef'î ile İlgili Bazı Latifeler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 4, S. 2, s. 1025-1038.
- Tulum, Mertol-M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'î Divan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı*, 3. bs., Ankara: TTK Yayınları.
- Yatman, Mustafa (1989). *Osman-zâde Tâib Dîvânı'ndan Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Zavotçu, Gencay (2017). *Rızâ Tezkiresi (Tezkiretü's-şu'arâ)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-219133/riza-tezkiresi.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)

Bâkî'nin Şiirlerinin Anlam Dünyasından Kesitler*

On altıncı yüzyıl Osmanlı şiirinin öncü şahsiyetlerinden biri olan Bâkî, Türkçeyi akıcı biçimde kullanması ve Türk dilini şiire uyarlama konusunda sergilediği başarıyla klasik Türk şiirini kendisinden önceki büyük şairlerden bir adım öteye taşımış ve çağlar boyu adından üstat olarak söz ettirmiştir. Tarih, tezkire ve biyografi kaynakları onun sanatı ve edebî kişiliğinin haklı övgüleriyle doludur.

Tezkire yazarlarından Aşık Çelebi onun şiirlerini sağlam ve güçlü, muntazam ve işlenmiş, renkli ve çeşnili; lafızlarını akıcı, manasını nefis, nazmını temiz, anlamını yakıcı olarak nitelendirir. Yapmacıklık ve gösterişten uzak olan şiiri, gayp âlemlerinden âdeta kutsî bir tercüman lisaniyla onun diline aktarılmış gibidir (Kılıç, 2018: 175). Ahdî, söz bahçesi bülbülüne ve şekerler kıran tutiye benzettiği şairin şöhretinin her tarafa yayıldığı üzerinde durur. Son derece güzel ve beğenilen şiirlerinin hepsi meşhurdur ve dillerdedir (Solmaz, 2018: 79). Eserinde Bâkî'ye uzunca bir yer ayıran ve onu daha iyi tarif ve tavsif edecek sözler bulmakta güçlük çektiğini belirten Kınalızade Hasan Çelebi gelmiş geçmiş bütün kudretli şairler ve belagat ehli

* Şahin Öztaş, Esmâ (2022). "Baki'nin Şiirlerinin Anlam Dünyasından Kesitler", *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan: Bâkî Kitabı*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 211-255.

Kaynakça

- Aksoyak, İ. Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 12.03.2022)
- And, Metin (2001). “Karagöz”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, s. 401-403.
- Aydın, Mustafa (2018). *Arap Dili ve Belagatında Bedî' İlmi ve Sanatları*, İstanbul: İşaret Yayınları.
- Banarlı, Nihat Sami (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yayınları.
- Coşkun, Menderes (2007). “Tevriye ve Çeşitleri Üzerine Düşünceler”, *Turkish Studies*, C. 2, S. 4, s. 248-261.
- Çetinkaya, Yalçın (2014). *İhvân-ı Safâ'da Müzik Düşüncesi*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Donuk, Suat (2017). *Nev'îzâde Atâyî, Hadâ'îku'l-Hakâ'ik fî Tekmîleti's-Şakâ'ik*, 2 cilt, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Ercan, Özlem (2008). *Peşteli Hisâli Divânı*, Bursa: Gaye Kitabevi.
- Gerlach, Stephan (2007). *Türkiye Günlüğü 1573-1576*, 2 C., ed. Kemal Beydilli, çev. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Gözlü, Emel Kaya (2012). “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinlerindeki İki Terim Üzerine Tespitler: Çignemek ve Çeynemek”, *Bilgi*, S. 60, s.155-168.
- İpekten, Halûk (1998). *Bâkî: Hayatı Sanatı Eserleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kallek, Cengiz (1991). “Bahâr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul, s. 469.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (2016). “Bâkî'den Beyitler ve Mısralar/II-Aşk”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları, s.175-182.
- Karapanlı, Gürcan (2005). *Mekkî Divânı ve Tahlîli*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Bayram Ali (2017). *Azmizâde Hâletî Divânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56159,azmizade-haleti-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 12.03.2022)
- Sûdî-i Bosnevî (2020). *Şerh-i Divân-ı Hâfiz*, 3 Cilt, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kayhan, Abdülkadir (2005). “*Divân-ı Fânî*” *İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Çiğdem (2018). “Karagöz Oyunlarında Tasavvuf İzleri”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 1-26.
- Kılıç, Filiz (2018). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 10.03.2022)
- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha-Hanife Koncu-Müjgân Çakır (2017). Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 10.03.2022)

- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha (2017). *Arpaemînzâde Mustafa Sâmî Divânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56084,arpaeminizade-mustafa-sami-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 12.03.2022)
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mermer, Ahmet (2004). *Kütahyalı Rahîmî ve Divanı*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- Mum, Cafer (2010). “Bir Belâgat Terimi Olarak Cinâs-ı Manevî”, *Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu 15-16 Mayıs 2009*, ed. Süleyman Çaldak, İbrahim Halil Tuğluk, Ankara, s. 435-444.
- Nutku, Özdemir (1997). “XIV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Bursalı Kıssahaneler ve Meddahlar”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Sektöründe Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 247-258.
- Okutan, Yahya-Doğan Koçer-Mecit Yıldız-Orhan Sakin (2004). *Tabîb İbn-i Şerîf, Yâdigâr*, dnş. Ayten Altıntaş, İstanbul: Yerküre Yayınları.
- Oral, Ünver (1977). *Karagöznâme*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztaş, Esma Şahin (2022). *Bâkî Divânı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Öztuna, Yılmaz (2000). *Türk Müsîkîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Pakalın, Mehmed Zeki (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 2, İstanbul: MEB Yayınları.
- Pürcevâdî, Nasrullah (1998). *Can Esintisi: İslâm'da Şiir Metafiziziği*, çev. Hicabi Kırılancık, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Sevengil, Refik Ahmet (1959). *Eski Türklerde Dram Sanatı*, İstanbul: Maarif Basımevi.
- Solmaz, Süleyman (2018). *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 10.03.2022)
- Sungurhan, Aysun (2017). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretî's-Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebiipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 10.03.2022)
- Tarlan, Ali Nihad (1946). “Hayâlî-Bâkî”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 1, s. 26-38.
- Tarlan, Ali Nihad (1992). *Hayâlî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihad (1997). *Necatî Beg Divanı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Tavernier, Jean-Baptiste (2007). *17. Yüzyılda Topkapı Sarayı*, ed. Necdet Sakaoğlu, çev. Teoman Tunçdoğan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Tulum, Mertol-M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'î Divanı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Turan, Lokman (1998). *Yenişehirli Avni Bey Divanı'nın Tahlîli (Tenkitli Metin) Encümen-i Şu'arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uludağ, Süleyman (1976). *İslâm Açısından Müsîkî ve Semâ'*, İstanbul: İrfan Yayınevi.

Bâkî'yi Yenilemeye Çalışan Bir Şair Ümîdî ve Bâkî'ye Nazireleri*

Nazire Nedir?

Nazire, bir şairin başka bir şairin şiirine çoğunlukla aynı vezin ve ka-
fiyede -varsa redifte- yazdığı benzer şiirdir. Bu şiir, örnek alınan şi-
irle söyleyiş, hayal ve muhteva benzerliği gösterebilir. Bu tarzda şiir
yazma eylemine “nazire yazma, nazire söyleme, nazire deme, ce-
vap verme” denir. Walter Feldman (1997: 42), nazire kavramı için
İngilizce “parallel, imitation, interpretation” sözcüklerini kullanır. Bu
sözcüklerin ilk ikisi ile nazirenin model şiire benzeme yönü vurgula-
nırken üçüncüsü ile model şiiri yorumlayarak yeniden yazma yönü
belirtilir. Feldman (1997: 42), nazire terimine eşdeğer olarak Timurlu-
lar, sonraki İran ve Çağatay sahasında “istikbâl, tettebbu, cevâb” kav-
ramlarının kullanıldığını da söyler. Wikinson Gibb (ty.: 79), “cevâb”
kavramının bir şairin, başka bir şairin mesnevisine nazire yazmaya
kalkıştığında kullanıldığını, daha önce bir şairin hamse adı verilen
beş mesneviden oluşan eserler topluluğuna nazire yazılan hamseler
için tercih edildiğini ifade eder. Tahir Olgun (1994: 114) ise İran şa-
irlerinin nazireye “cevâb” dediklerini belirtir.

* Kaplan, Hasan (2015). “Bâkî'yi Yenilemeye Çalışan Bir Şair Ümîdî ve Bâkî'ye Nazireleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 38, s. 221-263.

Kaynakça

- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim (1993). “Sofuzâde Mehmed Tevfik Efendi ve On Üç Naziresi Yirmi İki Na'tı”, *Türklük Araştırmaları Dergisi* 7, Amil Çelebioğlu Armağanı, İstanbul: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 53-90.
- Açık, Nilgün (1998). *Gayrı Redifli Gazeller (İnceleme-Açıklama-Karşılaştırma)*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Açıkgöz, Namık (2017). *Riyâzî 'ş-Şuara*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakan-
lığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Aksoyak, İ. Hakkı (2005). “Gelibolulu Mustafa ‘Âlî ve Bâkî’nin Münasebetleri [Kühnü’l-ahbâr ve Divanlarına Göre]”, *Osmanlı Araştırmaları Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu’na Armağan -I*, S. 25, s. 69-82.
- Aktaş, Hasan (2001). “Nazirecilik Geleneği ve Çağdaş Şiirimizin Ufukları”, *Hece Türk Şiiri Özel Sayısı*, Y. 5, S. 53/54/55, s. 282-294.
- Alptekin, Leyla (2013). “Bağdatlı Rûhî’nin Terkid-Bendi’ne Yazılmış Bir Nazire: XVIII. Yüzyıl Şairi Berberzâde Mehmed Zihni’nin Terkid-Bend-i” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 13, s. 439-454.
- Altok, Zeynep (2012). “Nazire Mecmûalarına Tarihselci Bir Yaklaşım”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkamarı*, İstan-
bul: Turkuaz Yayınları, s. 135-155.
- Ambros, G. Edith (1989). “Nazîre, the will-o’-the wisp of Otoman Divân poetry”, *Wiener Zeitschrift für die Kunde Des Morgenlands*, Band 79, s. 57-83.
- Arslan, Mustafa (2006). *Muhyî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Doktora Tezi, An-
kara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, Mustafa (2007). “XVI. Yüzyıl Anadolu Sahasında Nevâî’nin Önemli Bir Takipçisi: Muhyî ve Nazireleri”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 1, s. 64-86.
- Arslan, Mustafa (2012). “Şeyh Gâlib ile Keçeci-zâde İzzet Molla’nın Gazelleri Ara-
sında Nazire İlişkisi”, *Turkish Studies International Periodical For the Lan-
guages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 1, s. 251-282.
- Aslan, Üzeyir (2009). “Mu’îdî’nin Necâtî’ye Nazireleri”, *Turkish Studies Internati-
onal Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Tur-
kic*, C. 4, S. 2, s. 29-78.
- Aydemir, Yaşar (2013). “Üç Dostun Birlikte Meşki: Nev’î, Bâkî ve Muradî’nin Na-
zireleşmeleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages,
Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 1, s. 65-97.
- Banarlı, Nihad Sâmî (2007). *Edebiyat Sohbetleri*, 4. bs., İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Bilkan, Ali Fuat (2011). *Nâbî Dîvânı 1*, 2 bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Buyruk, İbrahim Etem (2009). *Ümîdî Ahmed Dîvânı (İnceleme-Metin-Özel Ad-
lar Dizini)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bi-
limler Enstitüsü.

- Buyruk, İbrahim Etem (2013). "Bâkî İzinde Bir Şair: XVI. Yüzyıl Divan Şairi İstanbullu Ümîdî Ahmed ve Nazireleri", *Ordu Üniversitesi Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına*, Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları, s. 423-439.
- Canbaz, Firdevs (2005). "İntihal Demeden Önce", *Hece Edebiyatı İntihal Dosyası*, Y. 9, S. 107, s. 91-96.
- Canım, Rıdvan (2000). *Latîfî Tezkiretü 'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara: AKM Yayınları.
- Çandır, Muzaffer (2013). "Türk Şiirinde Nazire Geleneği ve Kul Himmet'in Şiirlerinde Nazirecilik", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 11, S. 2, s. 478-492.
- Çeltik, Halil (2007). "Ümmî Şair Enverî'nin Bir Gazeline Nazireler", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 2007 Özel Sayısı*, s. 112-128.
- Dilberpûr, Asgar (2005). "Türk Edebiyatında Nizâmî'nin Takipçileri ve Hamsesine Nazire Yazanlar", çev. Fatih Köksal, *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 211-243.
- Dilçin, Cem (1986). "Gazel", *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül, s. 78-248.
- Dilçin, Cem (2011). *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kalcı Yayınevi.
- Feldman, Walter (1997). "Imitatio in Otoman Poetry: Three Ghazals of the Mid-Seventeenth Century", *The Turkish Studies Association Bulletin*, S. 21, s. 41-58.
- Gibb, E. J. Wilkinson (ty.). *Osmanlı Şiir Tarihi (A History of Otoman Poetry) I-II*, çev. Ali Çavuşoğlu, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güler, Zülfi (2009). "Ruz u Şeb Redifli Üç Na't", *A. Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı, S. 39, s. 553-578.
- Gültekin, Hasan (2000). *Mecmû'a-i Nezâir (Transkripsiyonlu Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, Erol (2012). "Subhizâde Feyzî'nin Fehîm-i Kadîm, Nâ'ilî-i Kadîm ve Neşâtî'ye Yazdığı Nazireler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 3, s. 1395-1414.
- Gürbüz, İncinur Atik (2011). *Vâsık İlâhizâde Mehmed Emîn Dîvân*, Ankara: Grafik Yayınları.
- Güven, Hikmet Feridun (2014). "Garîb Redifli Gazellerin Şekil ve Anlam İlişkileri Üzerine Bir İnceleme", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 9, S. 9, s. 571-604.
- İrkılata, Mehmet (2007). *Nazire Geleneği İçerisinde Kerem Kasideleri*, Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlaydın, Hikmet (1997). *Türk Edebiyatında Nazım*, 6. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, Halûk (1974). *Karamanlı Nizâmî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Ankara: AKM Yayınları.
- İsen, Mustafa (1997). *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- Kalpakkı, Mehmet (2006). "Osmanlı şiir akademisi: Nazire", *Türk Edebiyat Tarihi*, ed. Talat Sait Halman vd., İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı, s. 133-137.
- Kaplan, Hasan (2017a). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2017b). "18. Yüzyılda Bir İntihalin Yansıması: Vâsık'ın Bâkî'yi İntihalleri", *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 14, s. 90-106.
- Kaplan, Hasan (2017c). "Divan Edebiyatında İntihal: Alıntı mı Çalıntı mı?", *ASOS JOURNAL Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Y. 5, S. 40, s. 39-98.
- Kaplan, Hasan (2022). "Bir Yarışma Olarak Nazire: 16. Yüzyılda Ödüllü Bir Nazire Müsabakası", *KÜLTÜRK Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 5, s. 35-60.
- Kaplan, Yunus (2011). "18. Yüzyıl Şairlerinden Nihâlî ve Dîvânçesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 29, s. 57-110.
- Karataş, İbrahim Hakan (2001). *16. Yüzyılda Bir Nazire Şâiri Sebzî ve Nazireleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, Turan (2005). "İntihâl Terimi Etrafında Bazı Tespitler", *Hece Edebiyatı İntihal Dosyası*, Y. 9, S. 107, s. 65-68.
- Karavelioğlu, Murat A. (2011). "Şeyh Gâlib'in Gubârî'ye Naziresi", *Modern Türk-lik Araştırmaları Dergisi*, C. 8, S. 1, s. 25-41.
- Kaya, Hasan (2011). "18. Yüzyıl Şairi Âsaf'ın Nazireleri", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 24, s. 179-220.
- Kazan, Şevkiye (2009). "Necâtî ile Celîlî'nin Gazelleri Arasındaki Benzerlikler Nazire mi Taklit mi?" *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, Ölümlünün 500. Yılında Şâir Necâtî Anısına*, ed. Gencay Zavotçu, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, s. 507-523.
- Kılıç, Filiz (2010). *Meşâirü 'ş-Şu'arâ İnceleme-Metin I. Cilt*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Köksal, Fatih (2003). "Nazire Kavramı ve Klasik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı", *Diriözler Armağanı Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı*, haz. Fatih Köksal-Ahmet Naci Baykoca, Ankara: Bizim Büro Basımevi, s. 215-290.
- Köksal, Fatih (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, Cemal (2003). "Osmanlı Şair Okulu", *Kaf Dağının Ötesine Varmak Günay Kut Armağanı II*, TUBA 27/II, s. 403-420.
- Kurnaz, Cemal (2007). *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Kut, Günay (2000). "Bir Şairi Değerlendirmedeki Ortak Yöntem: Ortak Malzemenin Kullanılışı ve İfade Şekli", *İlmî Araştırmalar*, S. 10, s. 169-176.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Mahmudova, Aynura (2011). "Fuzulî'nin ve Gelibolulu Ali'nin 'Usanmaz mı' Gazellerinde Ortak Hususiyetler", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 17-19.
- Macit, Muhsin-Hasan Kaplan (2022). "Bâkî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (Erişim tarihi: 08.09.2024)

- Mert, Necati (2005). "Esinlenmek, İntihal ve Kiç", *Hece Edebiyatı İntihal Dosyası*, Y. 9, S. 107, s. 81-85.
- Morkoç, Yasemin Ertek (2006). "Germiyanlı Şeyhî'nin 'Kerem' Kasidesi ve Nazireleri Üzerine Düşünceler", *Dergâh*, C. XVII, S. 202, s. 15-19.
- Olgun, Tahir (Tahirî'l-Mevlevî) (1994). *Edebiyat Lügati*, haz. Kemâl Edip Kürkcüoğlu, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Onay, Ahmet Talât (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları.
- Özgül, M. Kayahan (2005). "İntihâlden Çalıntıya, İntikalden Alıntıya", *Hece Edebiyatı İntihal Dosyası*, Y. 9, S. 107, s. 52-64.
- Parlatır, İsmail (1988). "Namık Kemal'in 'Lâzımsa' Redifli Gazelleri ve Nazireleri", *Ölümünün 100. Yılında Namık Kemal*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 161-183.
- Péri, Benedek (2020). "... Beklerüz": 16. Yüzyıldan Kalma Bir Osmanlı Nazire Ağı", çev. Orsolya Saraç, *KÜLTÜRK Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 2, s. 47-79.
- Selvi, Muhammet (2008). *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sertkaya, Osman Fikri (1999). "Tevârüd mü? Adaptasyon mu? Nazîre mi? Yoksa İntihâl Yani 'Sırkât-ı Şiir' mi?" *İlmî Araştırmalar*, S. 7, s. 191-199.
- Solmaz, Süleyman (2018). *Gülşen-i Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-201251/ahdi-gulsen-i-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Sungurhan, Aysun (2017a). *Tezkiretü 'ş-şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-s-uara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Sungurhan, Aysun (2017b). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü 'ş-şu'arâ)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194495/beyani-tezkiresi-tezkiretus-suara.html> (Erişim tarihi: 26.05.2021)
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1997). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 8. bs., İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tanyeri, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1997). *Necati Beg Divanı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Taş, Hakan (2010). "Bâkî'nin Divân'da Bulunmayan Bir Gazeli ve Feyzî'nin Naziresi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 181-192.
- Tavukçu, Orhan Kemâl (2009). "Ahmet Paşa'nın Gönül Murabbının Etkisinde Yazılan Musammatlar", *Atatürk Üniversitesi Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu 25-27 Nisan 2007, Bildiriler 2*, Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık, s. 1015-1020.
- Tevfik Fikret (1312). "Nazîre-perdâzlık", *Servet-i Fünûn Mecmuası 14 Mart 1312*, Y. 6, C. 11, S. 263, s. 34-36.

- Tolasa, Harun (2002). *16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tosun, Necip (2005). "Yazar Taklidi", *Hece Edebiyatı İntihal Dosyası*, Y. 9, S. 107, s. 86-90.
- Ünver, Niyazi (2010). *Gelibolulu Sürûrî ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünver, Niyazi (2013). "Gelibolulu Sürûrî ve Nazireciliği", *Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildiri Kitabı*, ed. Ramazan Gülemdam, Ankara: Pozitif Matbaa, s. 142-159.
- Yavuz, Kemal (2013). "Türk Şiirinde Nazire", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Amil Çelebioğlu Hatıra Sayısı*, Y. 6, S. 10, s. 359-424.
- Yıldırım, Sinan (2004). *Divan Edebiyatında Nazirecilik Geleneği ve Hevâî'nin Nazirelerden Oluşan Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Kadri Hüsnü (2018). "Divan Şairlerinin Meydan Okumaları ve Kendi Şiirlerine Nazire İstekleri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 7, S. 3, s. 1660-1678.

Bâkî'nin "Sünbül" Kasidesi Şerhi*

Edebiyatımızda gül başta olmak üzere sümbül, menekşe gibi klasik şiir estetiği içinde kendisine yer bulmuş çiçekler benzetme unsuru olarak sıkça kullanılırlar.¹ Bu çiçeklerden gül başta olmak üzere sümbül ve menekşe gibi çiçekler şairler tarafından şiirlerinin zemin konusu seçilerek redif olarak da tercih edilmiştir. Yaşar Aydemir (2006: 358) kasidelerde redif olarak sümbülün gülden sonra en çok yer verilen çiçek olduğunu belirtir.

Edebiyat tarihimizde "sünbülüye" adı da verilen "sünbül" redifli kasidelerin en meşhuru Bâkî'ye ait olmaktadır. Henüz medrese öğrencisiyken hocası Karamanlı Mehmed Efendi için kaleme aldığı bu kasideyle Bâkî, o günkü edebî çevre içinde kendisini kanıtlamış ve şöhreti artmıştır. Bu kasideye Nev'î (öl. 1599)'nin yazmış olduğu nazire de meşhurdur. Bâkî kasidesini yaşadıkları dönemde "Ahaveyn" lakabıyla tanınan iki kardeşten Karamanlı Mehmed Efendi'ye yazarken Nev'î, diğer kardeş Karamanlı Ahmed Efendi için yazmıştır. Ede-

* Şahin, Esmâ (2018). "Bâkî'nin 'Sünbül' Kasidesi Şerhi", *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi (Journal Of Academic Literature)*, Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı, s. 415-450.

¹ Burada Berat Açıl'ın klasik Türk şiirinde kullanılan çiçek sayısının neden sınırlı olduğu, estetik unsur olarak seçilen çiçeklerin neden tercih edildiği konusunda fikirler sunan makalesini zikretmekte fayda vardır. Bk. Açıl, 2015.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık (1986). *Riyâzî: Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği, Dîvan, Sâki-nâme ve Düstûru 'l-Amel'in Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Açıl, Berat (2015). "Klasik Türk Şiirinde Estetik Bir Unsur Olarak Çiçekler", *FSM İlmî Araştırmalar*, S. 5, s.1-28.
- Akdoğan, Yaşar (ty.). *Ahmedî, İskender-nâme*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklen/ti/10667,ahmediskendernameyasarakdoganpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 26.09.2024)
- Aksoy, Hasan (2015). *Şemseddin Sivasî Külliyyatı: Gülşen-âbâd*, Sivas.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklen/ti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 26.09.2024)
- Alpaydın, Bilal (2007). *Refî-i Kâlâyî Divanı (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- And, Metin (2007). *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arslan, Mehmet-İ. Hakkı Aksoyak (1994). *Haşmet Külliyyatı: Divân, Senedü's-Şu'arâ, Vilâdet-nâme (Sür-nâme), İntisâbü'l-Mülûk (Hâb-nâme)*, Sivas.
- Aydemir, Yaşar (2002). "Türk Edebiyatında Kaside", *Bilgi*, S. 22, s.133-168.
- Aydemir, Yaşar (2006). "Sünbülüye", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, C. 5, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Batıslam, H. Dilek (2018). "Sümbül Kasideleri ve Kıbrıslı Hilmi Efendi'nin Sümbül Kasidesi", *Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları, Üçüncü Uluslararası KIBATEK Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları Sempozyumu Bildirileri*, C. I, haz. İsmail Bozkurt, Nihal Ağan Solak, Hüseyin Ezilmez, Lefkoşa-KKTC, s. 331-342.
- Batur, Atilla (2002). *Sürûrî Divanı, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Divanı'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batur, Atilla (2010). "Sürûrî, Seyyid Osman", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, s. 172-173.
- Baytop, Turhan (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Busbecq, Oqier Ghislain (2002). *Türk Mektupları*, haz. Recep Kibar, İstanbul: Kırkambar Kitaplığı.
- Çakırcı, Mehmet. (2006). *Hâkim Mehmed Efendi Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelebi, İlyas (2012). "Tılsım", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 41, s. 91-94.
- Çelik Vural, Büşra (2021). "Kaybolmuş Bir Divriği Kedisine Ağıt: Şihâbî'nin Pisi Mersiyesi", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 5, S. 4, s. 2084-2103.
- Çelik, Büşra-Muzaffer Kılıç (2018). *Derzi-zâde Ulvî, Dîvân*, İstanbul: DBY Yayınları.

- Çetinkaya, Bekir (2003). *İlmi Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Bekir (2000). *Tıflı Ahmed Çelebi Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Şener (2005). *Tâhirî'l-Mevlevî (Olgun)'den Metin Şerhi Örnekleri*, Ankara: Araştırma Yayınları.
- Deniz, Sebahat (2005). *Tecellî ve Divanı*, İstanbul: Yeni Zamanlar Dağıtım.
- Erhat, Azra (1972). *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Fedai, Harid (1987). *Kıbrıs Müftüsü Hilmî Efendi: Şiirler*, Lefkoşa: KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hayatî (1266). *Tuhfe Şerhi*, İstanbul.
- İbn-i Sinâ (2003). *el-Kânûn fî'l-Tıbb: İkinci Kitap*, çev. Esin Kâhya, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İlhan, Enes (2023). *Necâtî Bey Dîvânı: Metin-Bağlamsal Dizin-İşlevsel Sözlük*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu (1967). C.I, İstanbul.
- Karacan, Turgut (1991). *Alâeddin Ali Sâbit, Divan*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Karahan, Abdülkadir (1966). *Figânî ve Divançesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Karaman, Gülay (2012). "Perişan Çiçek Sünbül ve Klasik Türk Şiirinde İşleniş", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 288-319.
- Koçu, Reşad Ekrem (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı: Tenkitli Basım*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Kât'î*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Onay, Ahmet Talat (2013). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemal Kurnaz, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Özcan, Tahsin (2003). "Mehmed Şerif Efendi (öl. 1204/1790)", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, s. 531-532.
- Poyraz, Yakup (2008). *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin Öztaş, Esmâ (2022). *Bâkî Divanı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Şentürk, Ahmet Atilla. (2013). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanrıbuyurdu, Gülçin (2018). *Kalkandelenli Mu'îdî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59883,kalkandelenli-mu39idi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 26.09.2024)
- Tulum, Mertol-M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'î Divan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Türkiye'nin Dört Yılı 1552-1556* [ty.]. çev. A. Kurutluoğlu, İstanbul: Tercüman 1001.
- Yavuz, Kemal (2013). "Türk Şiirinde Nazire", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 10, s. 359-424.
- Yenikale, Ahmet (2017). *Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56212,sunbulzade-vehbi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 26.09.2024)
- Yıldırım, Nimet (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldız, Harun (1999). *Şihâbî Dîvânı ve Grameri*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bâkî'nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi*

Bâkî, birçok yönden klasik şiirin en büyük şairlerinden biridir. Necâtî ve Zâtî'den aldığı unsurları, Şeyhülislam Yahyâ ile Nedîm'e ulaştıran Bâkî, ses kudretiyle de Nef'î üzerinde etkili olmuştur. Bâkî'nin edebiyat tarihinde müstesna yerini İstanbul Türkçesini kullanırken gösterdiği kusursuzluk, aruzu uygulamadaki başarısı ve ses uyumu sağlamıştır. Şüphesiz Bâkî, ses ve söyleyiş mükemmelliği ile Nef'î'yi ve Nedîm'i hazırlayan en önemli şairdir. Bâkî'den söz eden kaynakların birçoğu onun ses ve ahenk konusundaki başarısından bahsetmiştir:

Bâkî, sözün büyüünün farkında bir şairdir. Onun şiirlerinde sağladığı ritmik akışkanlık aruz ölçüsünü kullanmadaki ustalığı, ses ve söz tekrarlarıyla kurduğu mısra zevkiyle ilgilidir. Söz ve ses tekrarları *Bâkî Divanı*'nda önemli yer tutar (Macit, 2006: 38; 2001: 129). Bâkî'de hoş gitmeyen bir kelime, çirkin bir ses bulmak mümkün değildir. Bu mükemmellik bir yandan da kullandığı dili iyi bilmesinin sonucudur. Bâkî, Türk dilini şiirlerinde güzel ve ustalıkla kullanmıştır. Yabancı kelimelerin çoğunlukta olduğu beyitlerinde bile temiz, kusursuz bir ahenk görülür (İpekten, 2010: 32). Bâkî'nin şiirlerinde ses, Türkçeye hâkimiyet ve tasvir olmak üzere üç ana unsurun bulunduğu söylenebilir. Özellikle gazellerinde Türkçe şiir dili

* Kaplan, Hasan (2014). "Bâkî'nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, s. 85-100.

Kaynakça

- Coşkun, Volkan (2012). *Türkçenin Ses Bilgisi*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Demirkent, Işın (2022). "Kayser", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, Ankara: TDV Yayınları, s. 94-96.
- Dilçin, Cem (2003). "Cumhuriyetin 80. Yılında Divan Şiiri Üzerine Düşünceler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, C. 16, S. 2, s. 3-21.
- Dilçin, Cem (2011). *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kabalci Yayınları.
- Doğan, Muhammet Nur (2008). "Bâkî", *Osmanlılar Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: YKY, s. 284-286.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki (1972). *Bâkî*, İstanbul: Kıtış Yayınları.
- Harmancı, Esat (2017). *Süheylî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194364/suheyli-divani.html> (Erişim tarihi: 03.06.2025)
- İpekten, Halûk (2010). *Bâkî Hayatı-Sanâtı-Eserleri*, 7. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2014). *Şem'i Divanı*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kılıç, Filiz (2010). *Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Metin I. C.*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Kurnaz, Cemal (2004). *Eski Türk Edebiyatı*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kurnaz, Cemal (2011). *Divan Dünyası*, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divanı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (2002). *Bâkî ve Divânından Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Macit, Muhsin (2001). "Osmanlı Mülkünün Yüz Akr: Şairler Sultanı Bâkî", *Hece Türk Şiiri Özel Sayısı*, Yıl 5, S. 53/54/55, s. 123-129.
- Macit, Muhsin (2005). *Divan Şiirinde Ahenk Unsurları*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Macit, Muhsin (2006). "İlk Klasik Dönem (1453-1600) Şiir", *Türk Edebiyatı Tarihi*, ed. Talât Sait Halman, Osman Horata vd., 2. C., İstanbul: T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Mütercim Âsim Efendi (2009). *Burhân-ı Katı*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, İstanbul: TDK Yayınları.
- Olgun, Tahir (1938). *Bâkî'ye Dair*, İstanbul: Aydınlık Basımevi.
- Onay, Ahmet Talât (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları.
- Rayman, Hayrettin (2010). *Stilizm Retorik Poetika (Güzel Sanatlar Teorisi)*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sarıçam, İbrahim (2007). *H. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Şentürk, A. Atilla-Ahmet Kartal (2009). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Divanı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1997). *Necâtî Beg Divanı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1987). *Bâkî Divânı'ndan Seçmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Üçok, Necip (1951). "Fonemlerin Özellikleri Üzerine Bir Deneme", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. IX, S. 4, s. 363-380.
- Yenikale, Ahmet (2017). *Ahmet Nâmî Divânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196583/ahmed-nami-divani.html> (Erişim tarihi: 03.06.2025)

Klâsik Türk Şiirinde Pâlehang ve Bâkî'nin Pâlehang Konulu Bir Gazeli*

Farsça bir kelime olan "pâlehang", *Burhân-ı Kâtî*'ya göre atlara vurulan game bağlı olan yular ve dizgin kayışı, avın ve suçlu kişinin bağlandığı ip ve kement, tazının boynuna takılan halka gibi anlamlara gelir (Mütercim Âsım, 2000: 576). Bununla birlikte derviş kıyafetlerinin tamamlayıcı bir unsuru olarak kullanılan ve çeşitli sembolik anlamlara sahip bir taşın ismidir. Daha ziyade Abdal ve Kalenderiler tarafından kullanılır. Abdülbâkî Gölpinarlı pâlehengi şöyle tarif eder:

Kalenderîlerde ve Bektâşîlerde bele kuşatılan kemerin biraz soluna bağlanan, el büyüklüğü kadar yahut biraz daha büyük olan taş denir ve bu taş, onu bağlananın, nefsin kemendine bağlayıp yendiğine, dünya şevvetlerinden ayrıldığına alâmettir. Pâlehang, çok defa Balım taşı denen balgami taşın yapısı; Oniki İmam'a işaret olarak oniki köşelidir; pirinçten yahut gümüşten bir mahfaza, arka taraftan bu taşı tutar; gene arkadaki bir halkadan geçen kuşakla beldeki kemerin üstüne ve göbeğin sol tarafına gelmek üzere kuşanılır (Gölpinarlı, 2004: 252).

Pâlehangin çeşitli sırları ve sembolik anlamları vardır. Yahyâ b. Sâlih el-İslâmbolî'nin belirttiğine göre pâlehang kuşanmak itaatkâr olan

* Şahin, Esma (2012). Klâsik Türk Şiirinde Pâlehang ve Bâkî'nin Pâlehang Konulu Bir Gazeli", *Journal of Turkish Studies*, C. 7, S. 2, s. 2383-2392.

Kaynakça

- Akkuş, Metin (2018). *Nefî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.10.2024)
- Atasoy, Nurhan (2000). *Derviş Çeyizi: Türkiye'de Tarikat Giyim-Kuşam Tarihi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Atıcı, Muammer (2009). *Mehmet Hâlis Efendi ve Mehmet Hâlis Efendi Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkaya, Hande (2008). *Faik Ömer ve Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cebecioglu, Ethem (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yayınları.
- Dingeç, Emine (2011). "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Saray Atlarının Binit Takımları", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 12, S. 20, s. 1-20.
- el-İslâmbolî Yahyâ b. Sâlih (2006). *Tarikat Kıyafetleri*, haz. M. Serhan Tayşi-Mustafa Aşkar, İstanbul: Sufi Kitap.
- Erdoğan, Mehtap (2005). *Sıdkî Paşa Dîvânı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî (1998). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, II. Kitap, haz. Seyit Ali Kahraman, Zekeriya Kurşun, Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî (2002). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VI. Kitap, haz. Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî (2003). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VIII. Kitap, haz. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Güfta, Hüseyin (1995). *Sâlim (Mîrzâ-zâde), Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Karşılaştırmalı Metni*, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, Mahmut (2019). *Hayriyye-i Nâbî*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Karahan, Abdülkadir (1966). *Figânî ve Divançesi: Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kırıbyık, Mehmet (1999). *Kâtib-zâde Sâkib Mustafa Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvân'ının Tenkidli Metni*, 2 cilt, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksal, M. Fatih (2017). *Edirneli Nazmî Mecma'u'n-nezâir*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56057,mecmaun-nezair-edirneli-nazmi-pdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 27.10.2024)

- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha (2017). *Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56084,arpaeminizade-mustafa-sami-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.10.2024)
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı: Tenkitli Basım*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Musluoğlu, Ferhat (2022). *Hayretî Dîvânı (Tenkitli Metin-Dil İçeri Çeviri)*, Çanakkale: Paradigma Akademisi.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Kâtî*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Okçu, Naci (2011). *Şeyh Gâlib Dîvânı: Hayatı-Edebî Kişiliği-Eserleri-Şiirlerinin Umumi Tahlili*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özen, Gürkan (2011). "Bektaşilikte Olmazsa Olmaz Sembollerden Çerağ ve Yola Giren Can'ın Zinetleri: Arakiye, Teslim Taşı ve Tığbent", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 60, s. 415-434.
- Saraç, Ahmet Emin (2018). *Fuzûlî'nin Farsça ve Türkçe Gazellerinin Aruz ve Kafiye Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schweigger, Salomon (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581*, çev. S. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Soyyer, A. Yılmaz (2010). "18-19. Yüzyıllarda Kızıldeli Bektaşî Ocağı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 53, s. 345-364.
- Şengün, Necdet (2006). *Nazîr İbrahim ve Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*, Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topkapı Sarayı'nda Yaşam (2002). çev. Ali Berktaş, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Wratislaw, Baron W. (1996). *Baron W. Wratislaw'ın Anıları: 16. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğundan Çizgiler*, çev. M. Süreyya Dilmen, İstanbul.
- Yekbaş, Hakan (2020). *Sehî Bey Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/76504,sehi-bey-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.10.2024)
- Yelten, Muhammet (2017). *Nev'î-zâde Atâyî Sohbetü'l-Ebkâr*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55751,sohbetul-ebkarpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 15.10.2024)

Harften Sese, Harften Görüntüye: Bâkî'de Ses-Ahenk-Görüntü*

Tekrarın Gücü

Güzel sanatların bir şubesi olan edebiyat ve onun dallarından biri olan şiir, güzellik duygusunun bir yansıması olarak bünyesinde estetik değerlere yer verir ve bu estetik değerleri dil ile işleyerek sunar. Bu estetik değerlerin bir kısmı ahenk kelimesi ile ifade edilebilir. Şiirde ahengi sağlamanın çeşitli yolları vardır. Bunların başında uyum oluşturarak şiire müzikal bir değer katan tekrarlar gelir. Tekrarlar; metin düzeyindeki tekrarlardan en alt düzeydeki ses tekrarlarına kadar, ahengi sağlamak için şairlerin her dönem başvurdukları kaynaklardan biri olmuştur.

Tekrarlar düz yazı, şiir ya da günlük dilde duygu ve düşüncelerin aktarımında güçlü ve etkileyici bir anlatım sağlayabilmek için insanlığın bulduğu araçlardan, yararlandığı anlatım yollarından biridir (Üstünoğlu, 2004: 3017). Türk edebiyatının her döneminde şairler ahengi sağlamak, anlamı pekiştirmek, güçlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla tekrarlardan yararlanmışlardır (Üstünoğlu, 1998: 464). Tekrarların asıl işlevi anlamın yanı sıra beytin musikisine yaptığı kat-

* Kaplan, Hasan (2014). "Harften Sese Harften Görüntüye Bâkî'de Ses-Ahenk-Görüntü", *Türklük Bilimi Araştırmaları TUBAR*, S. 36, s. 207-225.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (1995). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, 2. bs., Ankara: Engin Yayınları.
- Aktaş, Hasan (2002). *Edebî Sanatlar*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Arsalan, Mehmet (2000). "Zâti'nin Şiirlerinde Mu'ammâ Benzeri Harf ve Kelime Oyunlarına Dair", *Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, s. 302-318.
- Coşkun, Volkan (2012). *Türkçenin Ses Bilgisi*, 2. bs., İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1977). *Yahyâ Bey Divânı Tenkidli Basım*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Celebioğlu, Âmil (1998). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Çetin, Nurullah (2009). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap.
- Çetişli, İsmail (2004). *Metin Tahlillerine Giriş I*, 3. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demircioğlu, Tülay Gençtürk (2003). "Cemilî Divânı'nda Kelime ve Harf Oyunları", *Journal Of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, Kaf Dağının Ötesine Varmak Günay Kut Anısına, Volume 27/II, s. 153-160.
- Demirel, Mustafa (2008). "Eski Türk Edebiyatında Harfler", *Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*, ed. Emine Gürsoy Naskali-Erdal Şahin, İstanbul: Picus Yayınları, s. 265-276.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1935). *Bakî Hayatı ve Şiirleri Cilt I*, İstanbul: Sühulet Kitabevi.
- Ersoylu, Halil (1989). *Cem Sultan'ın Türkçe Divân'ı*, Ankara: TDK Yayınları.
- İpekten, Halûk (2010). *Bâkî Hayatı-Sanâtı-Eserleri*, 7. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kalkışım, Muhsin (1994). *Şeyh Gâlib Divânı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2023). "Yahyâ Bey'in Divân'ında Harf Oyunları ve Sese-Söze-Simgeye Dönüşen Bir Harf Olarak Dâl", *Türk Dili ve Edebiyatı İncelemeleri Dergisi*, Y. 1, S. 2, s. 75-90.
- Kaplan, Mehmet (2009). *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, 12. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaköse, Saadet (2013). "Bir Elif Çekmek: Klâsik Edebiyatımızda Elif", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Eğitim Kültür Dergisi*, S. 2/1, s. 199-228.
- Kavruk, Hasan (2001). *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, Ankara: MEB Yayınları.
- Kaya, Hasan (2013). "Divân Şiirinde Harf ve Kelime Oyunlarına Dair Bir Tasnif Denemesi", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 48, s. 71-114.
- Kıran, Ayşe-Ece Korkut (2003). *Günümüz Dilbilim Çalışmaları*, İstanbul: Multilingual.
- Köksal, M. Fatih (2004). "Divân Şiirinin Garibleri IV: Bir Görsel Şiir veya Şiir İçre Şiir", *Berceste*, S. 27, s. 13-15.
- Köksal, M. Fatih (2005). "Eski Şiirimizin Kuş Dilli Şairleri", *Türk Edebiyatı*, S. 375, s. 45-48.
- Köksal, M. Fatih (2010). "Deneyisel Edebiyatın Zirvesi: Ses Âteş, Sûret Âteş, Anlam Âteş", *Berceste*, S. 97, s. 2-8.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*, Ankara: TDK Yayınları.

- Macit, Muhsin (2005). *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Özgül, M. Kayahan (1997). *Resmin Gölgesi Şiire Düştü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Savran, Ömer (2009). "Klasik Türk Şiirinde Bedenin Harflere Yansıması", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/2, s. 928-937.
- Selçuk, Bahir (2004). *Ahenk Unsurları Bakımından Nef'i Dîvânı'nın Tahlili*, Malatya: Özserhat Matbaacılık.
- Şenödeyici, Özer (2008). "Osmanlı'nın Görsel Şiirleri II", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 1/4, s. 543-565.
- Şenödeyici, Özer (2009a). "Osmanlı'nın Görsel Şiirleri I", *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, S. 26, s. 217-227.
- Şenödeyici, Özer (2009b). "Osmanlı'nın Görsel Şiirleri III", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 2/6, s. 586-592.
- Şenödeyici, Özer (2012). *Osmanlı'nın Görsel Şiirleri*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Tökel, Dursun Ali (2003). *Divan Şiirinde Harf Simgesiliği*, Ankara: Hece Yayınları.
- Üçok, Necip (1951). "Fonemlerin Özellikleri Üzerine Bir Deneme", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. IX, S. 4, s. 363-380.
- Üstünova, Kerime (1998). "Dede Korkut Destanlarında Aralıklı İkilemeler", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 1998/I, S. 557, s. 464-470.
- Üstünova, Kerime (2004). "İletişim Açısından Ters Tekrar", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (20-26 Eylül 2004)*, 885/II, C. II, Ankara, TDK Yayınları, s. 3017-3027.
- Yeniterzi, Emine (2006). "Edebiyatımızda Hz. Peygamber'in İsimleri ve Harflere Dair", http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi_harfler.pdf (Erişim tarihi: 10.04.2014)
- Zülfe, Ömer (2008). "Emrî Dîvânı'nda Harf Oyunları", *Kültür Tarihinde Gizli Diller ve Şifreler*, ed. Emine Gürsoy Naskali-Erdal Şahin, İstanbul: Picus Yayınları, s. 265-276.

Bâkî Divanı'na Göre 16. Yüzyıl Osmanlı Toplum Yapısı*

Osmanlı şairlerinin ilham aldıkları en önemli kaynaklardan birinin sosyal hayata dair gözlemler ve gerçeklik kesitleri olduğu, divanlar incelendiğinde tüm açıklığıyla ortaya çıkmaktadır. Yeme-içme, giyim-kuşam, eğlence hayatı, sağlık, spor, savaş, çeşitli âdet, gelenek ve inanış vb. gibi toplum hayatına dair hemen her türlü konu şiire girmiş olmakla birlikte toplumsal yapıyı oluşturan üyelere de beyitlerde yer verilir. Bâkî'nin şiirlerine bakıldığında başta padişah ve saray çevresindeki görevliler olmak üzere çeşitli sanat ve meslek erbabıyla bazı insan tiplerine ve bunlarla ilgili özelliklere temas edildiği görülmektedir. Padişahın söz edilirken klişeleşmiş genel özellikleri yanında padişahlık alâmetleri ve saltanat geleneklerine, bir görevli yahut meslek erbabının ismi zikredilirken görevi icabı yapıp ettikleri yanında giydiği kıyafete kadar birtakım bilgiler verilir. Bâkî kendini kolay ele vermeyen üslûbuyla bu bilgileri beyitlerine doğrudan değil daha ziyade çağrışım yoluyla yerleştirmiştir. Öte yandan bütün bunlar şairin tasvir, medhiye, fahriye, âşıklık hâlleri, sevgilinin güzelliği ve etkileyciliği gibi hususlarda hayaller kurgulayarak söz söylemek üzere malzeme edindiği konulardır.

* Şahin, Esma (2013). "Bâkî Dîvânı'na Göre 16. Yüzyıl Osmanlı Toplum Yapısı", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 2, s. 285-309.

Kaynakça

- el-Aclûnî, İsmâil b. Muhammed (1351-52). *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlî'l-İlbâs 'Ammâ İstehera mine'l-Ehâdisi 'alâ Elsinetü'n-Nâs*, 2 cilt, Beyrut.
- Akdoğan, Yaşar. *Ahmedî, İskender-nâme*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10667,ahmediskendernameyasarakdoganpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 06.05.2025)
- Akkuş, Metin (2018). *Nef'i Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.03.2025)
- Arslan, Mehmet-İ. Hakkı Aksoyak (2018). *Haşmet Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57256,hasmet-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.03.2025)
- Aslan, Üzeyir (2010). “Klâsik Türk Şiirinde Şâhid”, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 1-28.
- Âşık Çelebi (2010). *Meşâ'irü's-Su'arâ*, C. 1-2, haz. Filiz Kılıç, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Atasoy, Nurhan (1997). *1582 Surname-i Hümayun: Dügün Kitabı*, İstanbul: Koçbank Yayınları.
- Barthold, Wilhelm (1984). *İslâm Medeniyeti Tarihi*, Açıklama ve Düzeltmeler M. Fuad Köprülü, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Batur, Atilla (2002). *Sürûrî Divanı, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Divan'ının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, A. Azmi (2017). *Nigârî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55757,nigari-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 06.05.2025)
- Çağman, Filiz (1992). “Bihzâd”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, s.147-149.
- Çavuşoğlu, Mehmed (2023). *Yahyâ Bey (Taşlıcalı): Divan Tenkitli Basım*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 05.05.2025)
- Çelik Vural, Büşra (2021). *Hayâlî Bey Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin- Dil İçeri Çeviri)*, Doktora Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dankoff, R. – S. A. Kahraman (2006). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, C. 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Deniz, Sebahat (2005). *Tecellî ve Divânı*, İstanbul: Veli Yayınları.
- Doğan Averbek, Güler (2017). *Edirneli Nazmî Divânı*, C. 1, CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Dönmez Parlak, Betül (2006). *Eğirdirli Şeyhî Mehmed Efendi'nin Divanı'nın İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlhan, Enes (2023). *Necâtî Bey Divanı: Metin-Bağlamlı Dizin-İşlevsel Sözlük*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kahraman, Seyit Ali – Yücel Dağlı (2004). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, C. 1, 2. Kitap, 2.bs, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaya, Bayram Ali (2017). *Azmizâde Hâletî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56159,azmizade-haleti-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 06.05.2025)
- Kaya, Bilge (2003). *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Matâli'ü'n-nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi: İnceleme-Metin*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kazan, Şevkiye (2003). *Üsküdarlı Sırrî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Divan'ı (Tenkitli Metin-İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebî*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçu, Reşad Ekrem (1935). *Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri*, İstanbul: Tan Matbaası.
- Köksal, M. Fatih (2017). *Edirneli Nazmî, Mecma'u'n-nezâ'ir (İnceleme-Metin)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56057,mecmaun-nezair-edirneli-nazmi-pdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 06.05.2025)
- Köksal, M. Fatih, *Yenipazarlı Vali: Hüsn ü Dil*, Kitabevi, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/120436,yenipazarli-vali-husn-u-dilpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.03.2025)
- Kuşoğlu, Mehmet Zeki (2006). *Resimli Ansiklopedik Kuyumculuk ve Maden Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Macit, Muhsin (2017). *Nedim Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56214,nedim-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20.03.2025)
- Mantran, Robert (1990). *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul*, C. 1, çev. Mehmet Ali Kılıçbay-Enver Özcan, Ankara: TTK Yayınları.
- Mengi, Mine (2020). *Mesîhî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/74203,mesihi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 06.05.2020)
- Merçil, Erdoğan (1979). “Şâhî”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, s. 281-82.
- Mermer, Ahmet (2004). *Kütahyalı Rahîmî ve Divanı*, İstanbul: Sahraflar Kitap Sarayı.
- Musluoğlu, Ferhat (2022). *Hayretî Divanı (Tenkitli Metin-Dil İçeri Çeviri)*, Çanak-kale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Kâtı*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nutku, Özdemir (1997). “XIV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Bursalı Kıssahaneler ve Meddahlar”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Sektörünün Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s.247-258.
- Onay, Ahmet Talât (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemâl Kurnaz, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Özaydın, Abdülkerim (2007). “Nevbet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, s. 38-41.
- Özbiçen, Erol (2003). *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Özcan, Nuri (2008). “Mehter”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, s. 545-549.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 cilt, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ralamb, Claes (2008). *İstanbul'a Bir Yolculuk 1657-1658*, çev. Ayda Arel, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Schweigger, Salomon (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Selânikî Mustafa Efendi (1999). *Tarih-i Selânikî*, C. 2, haz. Mehmet İpşirli, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Selvi, Muhammed (2008). *Ümidî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa (1964). *Nusretname*, C.1, Fs. 3, haz. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Südi-i Bosnevî (2020). *Şerh-i Divân-ı Hâfiz*, 3 cilt, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Şahin Öztepe, Esmâ (2022). *Bâkî Divânı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Şeker, Mehmet (1997). *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Mevâ'idü'n-nefâis Fi Kavâ'idü'l-Mecâlis*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tarım Ertuğ, Zeynep (2007). “Peyk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, s. 263-264.
- Tavernier, Jean-Baptiste (2007). *17. Yüzyılda Topkapı Sarayı*, ed. Necdet Sakaoğlu, çev. Teoman Tunçdoğan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Tulum, Mertol – M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'i, Divan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yağmur, Bahri (1998). *Hilâli Divânı (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, Bahattin (2008). *Osmanlı Saray Sanatkârları, 18. Yüzyılda Ehl-i Hiref*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yener, Zuhâl (2009). *Türk Edebiyatında Ferdi Bilmeceler Üzerine Bir İnceleme: Muamma ve Lugaz Mecmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Nimet (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldırım, Nuran (2010). “Osmanlı Eczacılığının Gelişme Sürecinde İlaç Hazırlayıp Satan Esnaf ve Sağlıkçılar”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları (Studies in Ottoman Science)*, C. 11, S. 1, s. 273-83

“Erbâb-ı ‘Aşk Ceng İder Eshâb-ı Zühd İle”: Bâkî Divanı'nda Edebî Tiplere Dair*

Osmanlı cemiyet hayatı din, kültür ve gelenek etrafında şekillenmiştir. Klasik şair, cemiyet hayatını yansıtan bir edebî geleneğin mensubu olarak bu hayatı hem hakiki hem de kurgusal bir hâlde, geniş bir şahıs kadrosu içinde sunar. Bu kadro şairden şaire, dönemden döneme bazı farklılıklar gösterse de şiirde müşterek bir şahıs kadrosundan söz etmek her dönem için mümkündür. Şahıs kadrosu çoğu defa umumi, standart, klişe ve gelenekseldir; her şair için hazır bir malzeme hükmündedir. Şairler bu hazır malzemeden istifade ederken bir yandan cemiyet hayatını yansıtmışlar diğer yandan dinî, tarihî, efsanevi ve edebî şahsiyetler etrafında bir çatışma kurgulamışlardır. Şairler tarafından yıllarca işlenerek belli kalıp özellikler kazanan ve idealleştirilen tiplerin başında âşık ve sevgili gelmektedir. Âşığın/rindin karşısında yer alan “hoca, molla, müderris, rakip, sufi, şeyh, vaiz, zahit” de diğer tipler -şairin oluşturduğu bir ötekiler/ağyar zümresi- olarak dikkati çeker ve şairlerce makbul, makul ve müspet bulunmaz. Bunlar klasik edebiyatın menfur tipleridir ve klasik edebiyat bu tipler ara-

* Kaplan, Hasan (2023). “Erbâb-ı Aşk Ceng İder Eshâb-ı Zühd İle: Bâkî Divanı'nda Edebî Tiplere Dair”, *VII. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 2-4 Haziran 2023 Prag. Bildiri Kitabı, ed. Ramazan Eryılmaz, Ankara: Türklerin Dünyası Enstitüsü Yayınları, s. 350-373.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık (2023). “Bâkî'nin ‘Mûsikâr’ı Kuş mu, Müzik Âleti mi?”, *Turkish Studies - Language*, C. 18, S. 4, s. 2275-2284.
- Akkuş, Metin (2007). “Klasik Edebiyatta Tipler”, *Türk Edebiyatı Tarihi 2*, ed. Talat Sait Halman vd., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 395-404.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2011). “Hırkayı (Deveyi, Şalvarı) Şaraba Vermek Söyleyişi Üzerine Art-Zamanlı Yöntemle Bir Deneme”, *Milli Folklor*, Y. 23, S. 91, s. 85-90.
- Atar, Fahrettin (2002). “Kazâ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, Ankara: TDV Yayınları, s. 113-117.
- Bozkurt, Nebi (2020). “Minber”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, Ankara: TDV Yayınları, s. 101-103.
- Çavuşoğlu, Mehmet (2001). *Bâkî ve Divânından Örnekler*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ceylan, Ömür (2015). *Kuşlar Divânı Osmanlı Şiir Kuşları*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Çoruhlu, Yaşar (2002). “Kürsü”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 26, Ankara: TDV Yayınları, s. 573-574.
- Devellioğlu, Ferit (2008). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Donuk, Suat (2017). *Hadâ'îku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti's-Şakâ'ik*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Duru, Necip Fazıl (2016). “Klasik Türk Şiirinin Dejenere Tiplerinden Vâiz”, *SEFAD*, S. 35, s. 197-234.
- İpekten, Halûk (2010). *Bâkî Hayatı-Sanatı-Eserleri*, 7. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- İşirli, Mehmet (1999). *Selânikî Mustafa Efendi Tarih-i Selânikî*, Ankara: TTK Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2014). “Bâkî'nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, s. 85-100.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Mengi, Mine (2000). *Divan Şiiri Yazıları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mum, Cafer (2022). “Bâkî'nin Şiirinde Bir Lafz-ı Muğlak: Rind”, *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan: Bâkî Kitabı*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 257-269.
- Naimâ (1864). *Târîh-i Na'imâ*, C. 1, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Onay, Ahmet Talât (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları.
- Öztürk, Mürsel-Derya Örs (2009). *Burhân-ı Katı*, İstanbul: TDK Yayınları.
- Pakalın, Mehmet Zeki (2004). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, II*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Pala, İskender (2013). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sucu, Nurgül (2007). “Zahid-Sufi Tipinin Kimliği, Divan Edebiyatındaki Yeri ve Sosyal Hayattaki Örnekleri”, *İstem*, Y. 5, S. 10, s. 229-255.
- Şahin, Esma (2011). “Osmanlı Şiirinde ‘Şaraba Rehin Verme’ Metaforu”, *Yücel Dağlı Anısına*, haz. Evangelia Balta vd., İstanbul: Turkuaz Yayınları, s. 494-520.

- Şahin Öztaş, Esma (2022a). *Bâkî Divânı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Şahin Öztaş, Esma (2022b). “Bâkî'nin Şiirlerinin Anlam Dünyasından Kesitler”, *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan: Bâkî Kitabı*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 211-255.
- Şentürk, Ahmet Âtilla (1995). “Klasik Osmanlı Edebiyatı Tipleri I”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. 15, s. 1-91.
- Şentürk, Ahmet Âtilla (1996). *Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfî Yahut Zâhid Hakkında*, İstanbul: Enderun Yayınları.
- Yıldırım, Ali (2003). “Zıtlık Kavramı ve Divan Şiirinde Zerre-Güneş Sembolizmi”, *Bilig*, S. 25, s. 125-138.
- Yılmaz, Kadri H. (2012). “Divan Şiirinde Tesbihe Dair”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S.11, s. 2131-2144.
- <http://lugatim.com/s/mesele> (Erişim tarihi: 02.05.2023)
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/bakara-suresi-2/ayet-219/kuran-yolu-meali-5> (Erişim tarihi: 16.05.2023).

Bâkî Divanı'nda Tasavvufî ve Bâtınî Kültür*

Bâkî Divanı'ndaki tasavvufî kültürden söz etmeden önce şiirdeki derviş tipi üzerinde kısaca durmak gerekir. Klasik şiirdeki derviş tipi Horasan ekolünün etkilerini üzerinde taşıyan bir özelliğe sahiptir.¹ Derviş fakrın, mahviyetin ve melametın² sembolüdür. Her

* Şahin, Esma (2014). "Bâkî Divanı'na Göre Tasavvufî ve Bâtınî Kültür", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 7, S. 33, s. 261-273.

¹ III. (IX.) yüzyılda manevî ve ruhani hayata yönelen Müslümanlar arasında birinin merkezi Irak diğerininki Horasan olmak üzere iki eğilim ortaya çıktı. Merkezi Irak'ta olan harekete "tasavvuf", mensuplarına da "sûfî" deniyordu. Cüneyd-i Bağdadî, Serî es-Sakâtî gibi isimlerin önderlik ettikleri bu harekete mensup kişiler dindarlığın esaslarına bağlı kalmakla bereber âdâb, erkân, hırka gibi dış görünüş ve semâa da önem veriyorlardı. Bâyezid-i Bistâmî ve Hamdun el-Kassâr gibi isimlerin önderlik ettikleri Horasan'daki harekete de "melâmet", mensuplarına da "melâmî" adı veriliyordu. Diğerlerinin tersine bunlar kendilerini halktan farklı gösteren davranışlara, mensuplarını ele veren hırka ve semâa karşıydılar (Yazıcı, 1994: 188).

² "Kınamak, ayıplamak, kötölemek" anlamlarına gelen melâmet, bir makam ve tasavvuf anlayışının adıdır. III. (IX.) yüzyılda Merv, Herat, Belh ve Nişâbur şehirlerini içine alan Horasan'da ortaya çıkıp özellikle Nişâbur'da yaygınlık kazanmış ve etkisini günümüze kadar sürdürmüştür (Azamat, 2004: 24). Abdül-baki Gölpinarlı melâmeti bir tarikat değil bir hâl ve neşe olarak tanımlayarak her tarikte bu hâle sahip kimseler olduğunu belirtir (2006: 190). Melamiler iba-

Kaynakça

- Algar, Hâmid (2006). "Necmeddîn-i Kübrâ (Kübreviyye)", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 32, s.504.
- And, Metin (1993). *16. Yüzyılda İstanbul: Kent-Saray-Günlük Yaşam*, İstanbul: Akbank.
- Anetshofer, Helga – Hakan T. Karateke (2001). *Traktat über die Derwischmützen (Risâle-i Tâciyye) des Müstaqîm-zâde Süleymân Sâdeddin*, Leiden: E.J. Brill.
- Arslan, Mehmet (2004). *Antepli Aynî Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Aslan, Üzeyir (2017). *Mustafa Nehcî Dede: Divan*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55752,nehci-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 27.04.2024)
- Ay, Resul (2008). *Anadolu'da Derviş ve Toplum*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Azamat, Nihat (2001). "Kalenderiyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, s.253-256.
- Bayak, Cemal (2017). *Sehâbî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55746,sehabi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 27.04.2024)
- Bertrandon de la Broquière'in Denizaşırı Seyahatî (2000), çev. İlhan Arda, ed. Ch. Shefer, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Cebecioğlu, Ethem (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yayınları.
- Demirel, Hafize Gamze (2005). *18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil)*, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, Mehtap (2009). "Divan Şiirinde Mahallileşme Kavramı ve Bâkî Divanı'nda Bazı Mahalli Unsurlar", *Turkish Studies*, C. 4/5, s.114-165.
- Gerlach, Stephan (2007). *Türkiye Günlüğü 1573-1576*, 2 cilt, ed. Kemal Beydilli, çev. Türkiş Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Gezer, Onur (2022). *Hayaller Sancağının Kuru Sarhoşları: Osmanlılarda Esrar ve Esrarkeşler*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gökbulut, Süleyman (2008). "Sünnî Bir Tarikatın Şiileşen Kolları: Kübreviyye-Şîlik İlişkisi", *Marîfe Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 3, s. 285-308.
- Gölpinarlı, Abdül-baki (2004). *Tasavvufî Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gürgendereli, Müberra (2002). *Mostarlı Hasan Ziyâ'î Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56211,mostarli-hasan-ziyai-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 19.04.2024)
- Harmancı, M. Esat (2017). *Süheylî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55750,suheyli-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 28.04.2024)
- İlhan, Enes (2023). *Necâtî Bey Divanı: Metin-Bağlamlı Dizin-İşlevsel Sözlük*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İsen, Mustafa – İ. Hakkı Asoyak (2018). *Vuslatî Ali Bey: Gazâ-nâme-i Çehrin*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58584,vuslati-ali-bey--gaza-name-i-cehrinpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 19.04.2024)

- Karamustafa, Ahmet T. (2007). *Tanrının Kuraltanımız Kulları: İslâm Dünyasında Derviş Toplulukları (1200-1550)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kavruk, Hasan. *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10655,seyhulislamyahyadivanihasankavrukpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 28.04.2024)
- Kılıç, Mahmut Erol (2007). “Ni’metullâh-ı Velî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, s. 133-135.
- Kırbıyık, Mehmet (2017). *Kâtib-zâde Sâkab, Divanı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56426,katib-zade-sakib-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 27.04.2024)
- Kurnaz, Cemal (1998). “Hümâ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, s. 478.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Kâtı*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: TDK Yayınları.
- Olgun, Tahir (1995). *Edebi Mektuplar*, haz. Cemal Kurnaz, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Onay, Ahmet Talât (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemâl Kurnaz, İstanbul: MEB Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta. *Emrî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 27.04.2025)
- Schweigger, Salomon (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Sevimli, Erdem (2020). “Klasik Türk Şiirinde Melâmî İbadet Anlayışının Şiirsel Terennümeleri”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 25, S. 25, s. 867-916.
- Sevimli, Erdem (2021). *Klâsik Şiirde Melâmet Düşüncesi ve Melâmilik*, İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Sûdî-i Bosnevî (2020). *Şerh-i Dîvân-ı Hâfiz*, 3 cilt, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Şahin Öztas, Esmâ (2022). *Bâkî Dîvânı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Taş, Hakan (2010). *Vusûlî, Dîvân (İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10660,vusuli-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 19.04.2024)
- Thévenot, Jean (2009). *Thévenot Seyahatnamesi*, ed. Stefanos Yerasimos, çev. Ali Berktaş, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Topcu, Mürşide (2009). *İşknâme, Tırâşnâme, Risâle-i Âfâk u Enfûs (Metin-Çeviri-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye'nin Dört Yılı 1552-1556 [ty.]*. çev. A. Kurutluoğlu, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Uludağ, Süleyman (1998). “Hırka”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 17, s. 373-374.
- Yahyâ b. Sâlih el-İslâmbolî (2006). *Tarikat Kıyafetleri*, haz. M. Sehan Tayşi-Mustafa Aşkar, İstanbul: Sufi Kitap.
- Yazıcı, Tahsin (1994). “Derviş”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, s. 188-190.

Bâkî'nin Basılı Divanlarında Yer Almayan Şiirleri ve Divan'ının Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar*

Klasik Türk edebiyatında şairin nihai amacı mürettep bir divan sahibi olmaktır. Şiirlerinin kaybolmamasını ve başkalarının şiirleriyle karışmamasını isteyen şairler, bu doğrultuda şiirlerini derleyip toplama ihtiyacı hissetmiş ve divan tertip etmişlerdir. Yeni şiirler yazdıkça divanları genişlediği için de hayatları boyunca divanlarını birkaç defa tertip etmek durumunda kalmışlardır. Tertip esnasında şiirlerin bir kısmı divanın dışında bırakılmış, bazı yeni şiirler de divana eklenmiştir. Bazen de şiirler dost meclislerinde mecmua derleyicileri veya şiir heveslileri tarafından yazıya geçirilerek kayıt altına alınmıştır. Divanın müstensihler tarafından çoğaltılmasıyla nüsha sayıları artmış, nüshalar arasında da kullanılan kaynaklardan ve çeşitli müdahalelerden (ekleme, çıkarma, düzeltme...) dolayı şiir sayıları bakımından farklılıklar meydana gelmiştir. Bâkî'nin *Divan*'ı da böyle bir özellik göstermektedir. Şairin ölümünden 30 yıl kadar önce tertip edilmiş olan *Divan*'ın yıllar geçtikçe genişlediğini söyleyen İpekten (2010: 36), *Divan*'ın Bâkî hayatta iken yazılmış 30 nüshasından söz

* Kaplan, Hasan (2018). “Bâkî'nin Basılı Divanlarında Yer Almayan Şiirleri ve Divanının Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar”, *International Journal of Language Academy IJLA*, Y. 6, S. 23, s. 223-253.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık (2017). *Riyâzî 'ş-Şu'ara*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Ak, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırılmalı Metin*, 2. Cilt, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Akkaya, Mehmet (1992). *Şemsi Paşa Divânı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2005). “Gelibolulu Mustafa ‘Âlî ve Bâkî’nin Münasebetleri [Kühû'l-ahbâr ve Divanlarına Göre]”, *Osmanlı Araştırmaları Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan -I*, S. 25, s. 69-82.
- Andrews, Walter G. (2015). “Osmanlı Metin Çalışmaları: Geçmişe Meydan Okuma, Geleceği Tasarlama”, çev. Veysel Öztürk, *Eski Metinlere Yeni Bağlamlar: Osmanlı Edebiyatı Çalışmalarında Yeni Yönelimler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları X*, haz. Hatice Aynur-Müjgân Çakır-Hanife Koncu-Selim S. Kuru-Ali Emre Özyıldırım, İstanbul: Klasik Yayınları, s. 36-58.
- Arslan, Mehmet (2020). “Rızâ, Ali Rızâ Paşa”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/riza-ali-riza-pasa-trabzonlu> (Erişim tarihi: 12.06.2025)
- Avşar, Ziya (2017). *Revânî Dîvânı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,196374/revani-divani.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Bahadır, Savaşkan Cem (2013). “Bâkî’nin Pervane Bey Mecmuası’nda Yer Alan Yayımlanmamış Gazelleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 1, s. 187-213.
- Boysak, Nail (2007). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi’ndeki 1479, 1591, 2752, 3005 Numaralı Şiir Mecmualarının Tanıtımı ve 2752, 3005 Numaralı Mecmuaların Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1977). *Yahyâ Bey Divân Tenkidli Basım*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1991). “Bâkî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, İstanbul: TDV Yayınları, s. 537-540.
- Çavuşoğlu, Mehmet (2001). *Bâkî ve Divânından Örnekler*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed-M. Ali Tanyeri (1990). *Üsküblü İshâk Çelebi Divân Tenkidli Basım*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Çaylak, Özkan (2010). *Mecmû'a-i Eş'âr (Hamidiye 1186) 1b-50a Yapraklarının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çelik, Mehmet Furkan (2014). “Yayımlanmış Divanlarda Yer Almayan Şiirler Bağlamında Bâkî Mahlaslı Bir Gazel”, haz. Y. Bayraktutan vd., *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Kongresi 3*, s. 161-168, http://sbe.kocaeli.edu.tr/dosyalar/kongre3_tum.pdf

- Demirel, Mustafa (1996). *İbn-i Kemâl Divân Tenkidli Metin*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Demirel, Şener (2017). *Mânî Divân ve Şehrengiz-i Bursa*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194359/divan-i-mani-ve-sehr-engiz-i-bursa.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Divân-ı Baki Efendi* (15.02.2018). University of Michigan, <https://catalog.hathitrust.org/Record/006818621>
- Doğan, Muhammed Nur (2002). *Bâkî*, İstanbul: Metropol Yayınları.
- Dvořák, Rudolf (1908/1911). *Bâkî's Dîvân Ghazalijât*, Leiden: Brill.
- Elmas, Sevgi (1997). *Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, Kenan-Tuğba Aydoğan (2012). “Michigan Üniversitesi Kütüphanesinde Yer Alan Bir Şiir Mecmuası”, *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 6, s. 130-174.
- Erdoğan, Mustafa (2017). *Hacı Bayram-ı Velî'nin Torunlarından Şair Ahmed Nûrî Baba Divânı'ndan Örnekler, Ankara Şehrengizi ve Ser-güzeşt'i*, Ankara: Grafik Yayınları.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1935). *Bâkî Divânı*, İstanbul: Sühulet Kitap Yurdu.
- Eyduran, Aysun (2017). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretî 'ş-Şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-uara.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Eyüboğlu, İsmet Zeki (1972). *Bâkî*, İstanbul: Kitap Yayınları.
- Gıynaş, Kamil Ali (2009). *Milli Kütüphanedeki Yz A 803 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194492/pervane-bey-mecmuasi.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Gölpınarlı, Abdülbaki (2005). *Fuzûlî Dîvânı*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (2014). *Bâkî*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Güneş, Hasan Ali (2015). “Harvard Üniversitesi Houghton Ktp. MS Turk 59 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası”, *TÜRKÜ Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 6, s. 155-168.
- Gültekin, Hasan (2000). *Mecmû'a-i Nezâ'ir*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzelbey, Cemil Cahit (1992). *Gaziantep'ten Kesitler*, Gaziantep: Ar Ajans.
- Hammer-Purgstall, Joseph von (1825). *Bâkî's des größten türkischen Lyrikers, Diwan*. Wien: Im Verlage der C. F. Beckschen Buchhandlung.
- İpekten, Halûk (2010). *Bâkî Hayatı-Sanatı-Eserleri*, 7. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, Hasan (2016). “İki Şair Bir Şiir -I-”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 56, s. 1031-1062.

- Kaplan, Hasan (2023). "Bir Yanlışa Dur Demek II: Bâkî Divanı'ndaki Muhammese Dair", *Turkish Studies – Language and Literature, Türkiyen Gazele Bir Ömür Prof. Dr. Cemal Kurnaz'a Armağan*, Volume 18/Ö1, s. 517-526.
- Kaplan, Orhan-Özgür Kıyçak (2021). "Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek Zu Berlin), Ms. Or. Oct. 3652 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Mestap'a Göre Tasnifi", *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 5, s. 1-175.
- Kara, Ahmet (2020). "Aşık Ömer'e Ait Olduğu Düşünülen Yeni Şiirler", *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 5, S. 9, s. 45-83.
- Kazan Nas, Şevkiye (2011). *Celîlî Divanı (İnceleme-Metin)*, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Keleş, Güllü (2021). *Berlin Milli Kütüphanesi Ms.Or.Oct 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (36a-70b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri ve Mestap'a Göre Tasnifi)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Kesik, Beyhan (2012a). "Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 9, s. 115-122.
- Kesik, Beyhan (2012b). "Bir Yazmadan Hareketle Bâkî'nin Yayınlanmamış Şiirleri", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 1, s. 1489-1500.
- Kesik, Beyhan (2013). "Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler II", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 13, s. 337-350.
- Kesik, Beyhan (2016). "Bâkî'nin Yayınlanmamış Bazı Şiirleri (Üç Gazel Bir Matla)", *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*, S. 2, s. 79-85.
- Kılıç, Filiz (2010). *Aşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ*, C. 2, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Kılıç, Muzaffar-Büşra Çelik (2017). "Bâkî'nin Gazellerine Ek ve Derzi-zâde 'Ulvi'ye Nazireleri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 18, s. 253-332.
- Kocatürk, Vasfi Mahir (1963). *Divan Şiiri Antolojisi, Başlangıçtan Sonuna Kadar Türk Edebiyatının Divan Şiiri Tarzında Yazılmış En Güzel Şiirleri*, Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Köksal, M. Fatih (2013). "Bâkî'nin Bilinmeyen Veda Gazeli ve Divânında Bulunmayan Bazı Şiirleri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 10, s. 319-330.
- Köksal, M. Fatih (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195954/mecmaun-nezair-edimeli-nazmi.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Köksal, M. Fatih (2017). "Divan Şiiri-Cönk İlişkisi ve 'Cönk' Redifli Gazeller", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi SEFAD*, S. 37, s. 247-290.
- Köksal, M. Fatih (2018). "Fırâkî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=375> (Erişim tarihi: 18.01.2018)

- Köksal, M. Fatih (2018). "Hasbî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=368> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Köksal, M. Fatih (2023). "Bâkî Divânı'nın Yeni Bir Nüshası ve Bâkî'nin Divân Neşirlerinde Bulunmayan Şiirleri", *Bilgi*, S. 104, s. 27-53.
- Köprülü, M. Fuat (2006). *Divan Edebiyatı Antolojisi*, 2. bs., haz. Ahmet Mermer, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kudret, Cevdet (2003). *Divan Şiirinde Üç Büyükler -2 Baki*, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (1988). "Fuzûlî'nin Bâkî Üzerindeki Tesiri ve Divânında Yer Almayan Bir Şiiri Hakkında", *Millî Kültür*, S. 60, s. 5-8.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (2002). *Bâkî ve Divânından Seçmeler*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Küleççi, Numan (2002). *Bakî*, İstanbul: Toker Yayınları.
- Macit, Muhsin (2021). *Söz Mülkünün Sultanı Baki*, İstanbul: Muhit Kitap.
- Mengi, Mine (2014). *Mesîhî Divanı*, 2. bs., Ankara: AKM Yayınları.
- Özdemir, Mehmet (2017). *Mecmûa-i Gazeliyyât*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195580/nuh-b-mustafa-konevi-mecmua-i-gazeliyyat.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Öztürk, Furkan (2015). *Bâkî Divânı, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztürk, Furkan (2022). "Bâkî Divanı'nın Eleştirel Neşirleri ve Yeni Bir Neşrin Gerekliliği Üzerine", *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan: Bâkî Kitabı*, ed. Hasan Kaplan, İstanbul: DBY Yayınları, s. 399-420.
- Öztürk-Fidan, G. Gaye (2010). "Konya Mevlana Müzesi 2095 Numarada Kayıtlı Mevlevilikle İlgili Bir Mecmuadan Hareketle Bâkî'nin Yayınlanmamış Bir Şiiri", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 2, s. 95-108.
- Pala, İskender (2010). *Şahane Gazeller 2 Bâkî Nef'i Nailî*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta (2021). *Kemâl Paşazâde Divân ve Diğer Şiirler*, Ankara: TDK Yayınları.
- Savatlı, Tuğba (2021). *Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi)*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solmaz, Süleyman (2018). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,201251/ahdi-gulsen-i-suara.html> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Şemseddin Sâmî (1317). *Bâkî'nin Eş'âr-ı Müntehabesi*, İstanbul: Mahmud Beg Matbaası.
- Tanyıldız, Ahmet (2015). "Tahran'da Bulunan Türkçe Bir Şiir Mecmûası ve Neşredilmemiş Bazı Şiirler", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, S. 2, s. 39-87.
- Tarlan, Ali Nihad (1945). *Hayâlî Bey Divânı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Tarlan, Ali Nihad (1970). *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: II. Cild*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihad (1970). *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı III. Cild*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihad (1992). *Hayâlî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Taş, Hakan (2010). “Bâkî'nin Dîvân'da Bulunmayan Bir Gazeli ve Feyzî'nin Naziresi”, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 181-192.
- Taşkın, Gülşah (2020). “Bâkî Divanının İki Nüshası ve Osmanlı Metin Çalışmalarının Problemleri Üzerine Bazı Düşünceler”, *Journal of Turkish Studies Prof. Dr. Zehra Toska Armağanı*, Department of Near Eastern Languages and Civilizations: Harvard University, s. 325-342.
- Timurtaş, F. Kadri (1987). *Bâkî Divanı'ndan Seçmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tulum, Mertol-M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'î Divan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Uraz, Murat (1938). *Baki*, İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi.
- Yesirgil, Nevzat (1963). *Baki Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yılmaz, Ozan (2008). “Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 255-280.
- Zülfe, Ömer (2007). “Yahyâ Bey'in Bir Gazeline Bâkî'nin İki Tahmisi”, *Ayla Demiroğlu Kitabı*, ed. Adem Ceyhan, İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları, s. 413-418.

Bâkî Divanı'nda Resmî Görevliler ve Meslek Erbabı*

Toplum hayatı ve toplum hayatı kapsamına giren hemen her detay, Osmanlı şairleri için önemli ilham kaynaklarından biri olmuştur. Şairlerin amacının sosyal hayattan kesitler sunmak veya ilgili herhangi bir konuda bilgi vermek olmadığı aşîkârdır. Ancak kurguladıkları hayaller ve benzetmeler için sosyal hayatı bir araç olarak kullanmakla kimi zaman o günün yaşantısına dair kapalı kalmış bazı konuları aydınlatıcıları da bir gerçektir. 16. yüzyılın “sultânü’ş-şuarâ” unvanını almış ve Türk edebiyatının tartışmasız en büyük şairlerinden Bâkî'nin şiirlerinde de bu yaklaşımın pek çok örneğini görmek mümkündür. Söylediklerini önemli ölçüde çağrışım yoluyla ifade eden ve ilk bakışta şiirlerindeki anlam derinliğini ele vermeyen bir söyleyişe sahip olan Bâkî, aşkı ve âşıklığı anlatırken, baharı ve tabiatı tasvir ederken yahut şiirini ve şairlik yeteneğini överken oldukça usta ve orijinal benzetmelerle çeşitli esnaf, zanaatkâr ve meslek gruplarına göndermeler yapmıştır. Şair, bazı beyitlerinde birtakım meslek gruplarının isimlerini anarak onların yaptıkları iş ve görevlere çağrışımında bulunmuş, bazı beyitlerinde kendisini benzetme yoluyla kuyumcu, nahlbend,

* Şahin, Esmâ (2016). “Bâkî Divanı'nda Resmî Görevliler ve Meslek Erbabı”, *Bartın Üniversitesi Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu 28-30 Nisan 2016*, Bildiriler Kitabı 1, s. 611-628.

Kaynakça

- Afyoncu, Erhan-Recep Ahıskalı (2002). “Kâtip”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, s. 53-55.
- Akyıldız, Ali (2009). “Sarrafılık”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 36, s. 163-165.
- Altunel, İbrahim (2002). “Kıssahan”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, s. 501-502.
- Bozkurt, Nebi (2006). “Nakkaş”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 32, s. 326-328.
- Çağman, Filiz (1992). “Bihzâd”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, s. 147-149.
- DİA (2009). “Simkeşhâne”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, s. 211-213.
- Durmuş, Tuba Işın (2017). “Osmanlı Saray Kültürünün Bir Parçası Olarak Sanatçı Nedim/Musahipler”, *Millî Folklor*, S. 114, s. 16-27.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî (1996). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, C. I, haz. Robert Dankoff-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Faroqhi, Suraiya (2002). *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, Ortaçağdan Yirminci Yüzyıla*, çev. Elif Kılıç, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Fresne-Canaye, Philippe du (2009). *Fresne-Canaye Seyahatnamesi 1573*, çev. Teoman Tunçdoğan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Gerlach, Stephan (2007). *Türkiye Günlüğü 1573-1576*, C.1, ed. Kemal Beydilli, çev. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Halaçoğlu, Yusuf (1994). “Dellâl”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, s.145-146.
- Kahraman, Seyit Ali-Yücel Dağlı (2004). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, C. 1, 2. Kitap, 2.bs, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sûdî-i Bosnevî (2020). *Şerh-i Divân-ı Hâfiz*, 3 Cilt, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kuşoğlu, M. Zeki (1994). “Kuyumculuk”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, s. 144-145.
- Kuşoğlu, M. Zeki (2006). *Resimli Ansiklopedik Kuyumculuk ve Maden Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı: Tenkitli Basım*, Ankara: TDK Yayınları.
- Küçükbaşçı, Mustafa Sabri (2002). “Kâtip”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, s. 49-52.
- Martal, Abdullah (2010). “Suyolcu”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, s. 1-2.
- Merçil, Erdoğan (1996). “Gâşiye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 13, s. 398-399.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Kâtî*, haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: TDK Yayınları.
- Nutku, Özdemir (1997). “XIV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Bursalı Kıssahanlar ve Meddahlar”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Sektörünün Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 247-258.
- Nutku, Özdemir (2003). “Meddah”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, s. 293-294.
- Onay, Ahmet Talât (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemâl Kurnaz, İstanbul: MEB Yayınları.
- Osmanlıda Bir Köle: Brettenli Michael Heberer'in Anıları 1585-1588* (2003). çev. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Özbilgen, Erol (2003). *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Özcan, Abdülkadir (2001). “Kapıcı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, s. 345-347.
- Özcan, Abdülkadir (2008). “Rikâbdar”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, s. 111-112.
- Özcan, Tahsin (2003). *Fetvalar Işığında Osmanlı Esnafı*, İstanbul: Kitabevi.
- Özönder, Hasan (2003). *Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü*, Konya.
- Öztürk, Furkan (2016). *Bâkî Divanı Sözlüğü: Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 cilt, İstanbul: MEB Yayınları.
- Sarı, Nil (1991). “Attar”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, s. 94-95.
- Schweigger, Salomon (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581*, çev. S. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut: Librairie du Liban Publishers.
- Sürsal, Neslihan-Perçem Atan-Sami Gökpınar-Özkan Duru-Ayşe Çakmak-Kader Yıldız (2017). “Kırkkale Yöresi'nde Yetiştirilen Taklacı Güvercinlerde (Columba livia domestica) Haemoproteus spp.'nin Yaygınlığı”, *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, C. 41, S. 2, s. 71-75.
- Şahin Öztas, Esma (2022). *Bâkî Divanı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (2004). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, 2.bs, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 2, İstanbul: DBY Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (2020). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 4, İstanbul: DBY Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (2021). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 5, İstanbul: DBY Yayınları.
- Tarım Ertuğ, Zeynep (2007). “Peyk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, s. 263-264.
- Tavernier, Jean-Baptiste (2007). *17. Yüzyılda Topkapı Sarayı*, ed. Necdet Sakaoğlu, çev. Teoman Tunçdoğan, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Türkiye'nin Dört Yılı 1552-1556* [ty.]. çev. A. Kurutluoğlu, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1976). “Nahil ve Nakıl Alayları”, *Belleten*, C. 40, S. 57, s. 55-70.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1983). *Osmanlı Tarihi*, C. 2, 4.bs, Ankara: TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, Ankara: TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (2001a). “Bostancı” *İslâm Ansiklopedisi*, C. 2, Eskişehir: MEB Yayınları s.736-738.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (2001b). “Bostancıbaşı”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 2, Eskişehir: MEB Yayınları, s.738-739.
- Yaman, Bahattin (2008). *Osmanlı Saray Sanatkârları*, 18. Yüzyılda Ehl-i Hıf, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yazıcı, Tahsin-Mehmet İpşirli (1995). “Ferrâş”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, s. 408-409.

- Yenigün, İbrahim-Vildan Balcı-Abdullah Yenigün-Sinan Uyanık (2023). “Çevre Tarihi Perspektifinden Sürdürülebilir Su Yönetiminde Örnek Medeniyet: Osmanlı Devleti”, *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, S. 3, s. 158-172.
- Yılmaz, Orhan-Akif Boz (2012). “Tarihten Günümüze Türkiye’de Güvercin (Columba livia) Yetiştiriciliği”, *Andan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, C. 9, s. 45-51.

Edası Hub Manası Rana Bir Şair

BÂKÎ'YE DAİR

Hakkında en fazla çalışma yapılan klasik edebiyat şahsiyetlerinden biri olan “sultânü’s-şu‘arâ” Bâkî, döneminde haklı bir şöhrete ulaşmış ve Türk edebiyatı üzerindeki etkisi uzun yıllar sürmüş bir şairdir. Elinizdeki bu eser, doktora tezlerini Bâkî üzerine hazırlayan ve bu sahada yıllardır derinleşen iki araştırmacı, Hasan Kaplan ve Esmâ Şahin Öztaş’ın müşterek emeğinin ürünüdür. Daha önce çeşitli akademik mecralarda yayımlanmış on iki makale, bu çalışmada yeniden gözden geçirilmiş; içerik ve üslup bütünlüğü sağlanmış ve güncellenmiştir. *Edası Hüb Manası Rana Bir Şair: Bâkî'ye Dair* adlı bu kitap, Bâkî’nin şiir dünyasına disiplinler arası bir yaklaşımla bakan; kapsamı, yöntemi ve derinliğiyle sıradan bir derlemenin ötesine geçen bütüncül bir çalışmadır.

Kitapta her bir makalede Bâkî’nin sanat anlayışı, dil ve ahenk dünyası, toplumsal hayatın şiirlerine yansımaları ve edebî mirası farklı yönleriyle ele alınmakta, çok boyutlu bir Bâkî portresi çizilmektedir. Şairin şiirlerindeki iktidar ilişkilerinden çağdaşı Ümîdî ile olan poetik etkileşimine; şiirlerinin anlam dünyasından ses ve ahenk unsurlarına; 16. yüzyıl Osmanlı toplum yapısından tasavvufi ve bâtinî kültüre dek geniş bir perspektif, disiplinler arası bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Kitapta yer alan kaside şerhleri, nazire yoluyla gerçekleşen poetik etkileşim incelemeleri, ses-anlam ilişkisi analizleri ve basılı Bâkî *Divan*larında yer almayan şiirlere dair notlar, bu derlemenin bilimsel zenginliğini pekiştirmektedir. Yalnızca edebiyat araştırmacılarına değil; tarih, sosyoloji ve kültürel alanda çalışanlara da yeni bakış açıları sunmayı hedefleyen bu çalışma, mevcut literatüre özgün bir katkı sağlamayı ve Bâkî araştırmalarına yeni perspektifler kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bâkî üzerine derinleşmenin büyük bir değer olduğuna inanan iki bilim insanı olarak, yıllar içerisinde oluşturduğumuz dikkatleri ve birikimi sizlerle paylaşmayı önemli buluyoruz. Amacımız, Bâkî’nin şiir evrenine yeni pencereler açmak ve onun çok katmanlı sanatını daha yakından kavrayabilecek akademik bir zemin oluşturmaktır. Kitaptaki makalelerin hem Bâkî özelinde hem de klasik Türk edebiyatı sahasının farklı konularında, okuyuculara yeni açılımlar getireceğine inanıyoruz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-5905-14-7

9 786255 905147